

MONUMENTEN
ARCHITECTUUR
STEDENBOUW
IN ROERMOND
EN OMSTREKEN

RUIMTELIJK

UITGAVE VAN STICHTING RUIMTE ROERMOND
JAARGANG 9 NUMMER 3 - SEPTEMBER 2004

Zaterdag
11 september 2004:
OPEN
MONUMENTENDAG
ROERMOND

10 - 17 uur
diverse locaties
zie pag. 14

**Keurig ensemble
in het Vrijveld**

Peter de Cock werd in 1751 gevangen gehouden in de kelders van het Roermondse stadhuis. De stank aldaar verdreef zelfs zijn pleitbezorgers. Peter de Cock is door de eeuwen heen een schelm gebleven die zijn stad op een Tijn Uilenspiegel-achtige wijze bekijkt.

EN PLEIN PUBLIQUE

Vrienden en belagers van deze stad; laat ik eens beginnen met een uitspraak van de oud-voorzitter van de Nederlandse Bond van Architecten, Carel Weeber: 'Nederland vormt op architectuurgebied een soort Galápagoseiland. In de zeventiger/tachtiger jaren, heeft men de kwaliteitsslag elders in de wereld volledig gemist.' Zo, hoort u het ook nog eens van een ander. 'Nog steeds is men niet in staat om warme architectuur te creëren. Modern bouwen in combinatie met gezelligheid is nagenoeg een onbekend fenomeen. Daarom komt de hele wereld kijken naar de "architectuur" in Nederland.' Einde citaat. Op het moment van dit schrijven zijn de Olympische Spelen net begonnen, maar Nederland heeft volgens Weeber al één gouden plak binnen, die van de volstrekte middelmatigheid.

Probleem van elke middelmatigheid is dat de uitschieters naar boven het niveau opkrikken en de bulk een oerwoud van volstrekte troosteloosheid achter laat. Nog minder dan de middelmaat wordt zo tot norm. *La triste Venise*, in stedenbouwkundig opzicht. Jawel hoor, er zijn wel steden en vooral particulieren die er in slagen om hoogstaande moderne architectuur te combineren met het historisch stadsbeeld en zelfs zorgen dat de nieuwe gebouwen een meerwaarde scheppen. Helaas niet in deze stad. Op dat gebied is het in Roermond dinsdag braadworstdag, woensdag gehakttag en de rest van de week kliejesdag... De meeste projectontwikkelaars zijn begiftigd met een soort humor waar Joup van 't Hek of Paul de Leeuw niet aan kan tippen... Te vergelijken met de geniale grapjas die de term *kwalitaria* heeft bedacht. Een upgradering van het begrip cafeteria, frietkraam, petatitent... Het zat hem alleen in de naamgeving, de kroketten bleven druipen van het vet. Voldoende smeerolie voor de nodige love-letters in the sand... (Met excuses aan Pat Boone)

Wat geldt ook voor de nodige nieuwbouw. Hoewel vaak Staete genoemd, raakt daar niemand van in alle staten. Treurnis is de norm. Bekijk nou eens de plannen voor het Stationskwartier (Roermond-Oost). Kleffe hap als delicatessie gepresenteerd. Geen hond wordt kwaad, behalve als het om een plein gaat. Dan verandert de gemiddelde Roermondenaar in een duizendpoot met alleen maar achterste benen, waar hij of zij ook nog op gaat staan! Blaast vervolgens zoveel stoom af dat zelfs de draak van Beesel daarvoor op de loop gaat... Van gemeentewege is alle creativiteit weg bezuinigd, dus worden duur betaalde jongens en meisjes ingehuurd om met voorstellen te

komen. Ineens is er van alles mis met het Munsterplein. Laat ik jullie vertellen, er is niks mis met het Munsterplein: alleen met de neringdoenden... De horeca die met de kippen op stok gaat, de gevel van V&D die lijkt op een slecht ontworpen urnenmuur op een algemene begraafplaats en een arcade, die doet denken aan de catacomben in het oude Rome, echter zonder enige historische of culturele waarde. Dat de Paredisstraat geen spannende straat (meer) is, heeft te maken met de enige constante in de Roermondse politiek, een onderontwikkeld cultureel besef, van Alers tot en met Van Rey. Hoe schreef Nietzsche ook al weer? 'Umwertung aller Werte!' Bomen verplanten om het stedenbouwkundig falen te verhullen. Wat een flauwe kul. Laat die bomen maar staan en verleen de Paredisstraat weer de nodige allure! Hef de arcade op, verplaats de etalages naar de voorkant. Extra verkoopruimte! Minder overlast. Met wat meer fantasie een ideale locatie voor een grand café of de onderbrenging van een deel van de collectie van het Stedelijk Museum. Dan wordt voorkomen dat een deel van het erfgoed buur wordt van 'Friet van Piet' bij het Outlet.

Tijd voor een hapje. Gast aan tafel wat mij betreft Carel Weeber, Gerard van de Garde én Lucien Jansen, bestuurslid van de Stichting Ruimte. Vriend Lucien heeft moeite met mijn geschriften. Dat moet kunnen. Met drie interessante mensen aan tafel moet ik natuurlijk iets heerlijks voorzetten. Deze keer heb ik iets traditioneels gekozen. Het menu blijft een verrassing. Als wijn heb ik uitgekozen een Pouilly-Fuissé. Maar voor de liefhebbers onder mijn gasten heb ik ook nog diverse flessen Ampeau onder de kurk. Een goede malt whisky tot slot... Even vrede in een wereld vol geweld en ruim baan om af te rekenen met het calvinistisch denken van beleidsmakers zonder visie.

Vrienden en belagers, dat ik nog mag meemaken dat de Stichting Ruimte bemiddelt tussen een eigenaar van een pand (Kelleners) en de gemeente! Wat leven wij toch in een wonderwereld... Ook hier is de oplossing simpel, geef als gemeente Kelleners 1000 euro en de schandvlek wordt weggepoetst. Wat is nu 1000 euro afgezet tegen de 24000 die BRO (het adviesbureau dat zich heeft gebogen over het Munsterplein) heeft gebeurd. Mijn voorstellen zijn altijd gratis... Het gaat U allen goed, uw dienaar, PdC

INHOUD

- 01 - Omslag: Zicht op Elbert Franssenstraat vanaf Oranjestraat. Foto: Peter Wijnands
- 02 - Column
- 03 - Afscheid. Brochurebespreking
- 04 - Glascultuur
- 06 - Roermonds eerste
- 09 - Rondgang door complex 307
- 10 - 'Verrek, is daar een loopgang?'
- 12 - De romantiek van de wederopbouw
- 15 - Commotie om zwartboek
- 16 - Op de rol

COLOFON

Ruimtelijk verschijnt viermaal per jaar en brengt nieuws, achtergronden en uiteenlopende opinies rond monumentenzorg, stedenbouw en architectuur in Roermond en omgeving; bestuursbijdragen vallen buiten verantwoordelijkheid van de redactie.

UITGAVE: Stichting Ruimte.

REDACTIE: Joep Janssens, Thei Moors (eindredactie), Paul Poell, Bert Thomassen.

VASTE MEDEWERKERS: Willem Cartigny, Peter de Cock, Leonard Fortuin, Lucien Jansen, Dennis Janssen, Peter Wijnands (fotografie).

REDACTIE-ADRES: Meidoornlaan 44, 6042 HC Roermond, tel. 0475-324893/tgamooors@prettel.nl. ISSN: 1389-2606.

Overname van artikelen is toegestaan nadat schriftelijke toestemming is verkregen en als bronvermelding wordt toegepast.

ABONNEMENTEN: €10,- per jaar, over te maken op Postbank 7625876. Bij meerdere abonnementen op één adres abonnementsprijs in overleg.

ABONNEMENTENADMINISTRATIE: Bachstraat 112, 6044 SN Roermond, tel. 0475-322618.

VERSPREIDING: Ruimtelijk is buiten abonnement beperkt verkrijgbaar bij VVV, stadsbibliotheek, stadhuis, Stedelijk Museum en boekhandel Boom.

VORMGEVING: Bert Thomassen.

MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR: ARS Grafische Producties & Communicatie.

STICHTING RUIMTE:

Bestuur: Leonard Fortuin (voorz.), Bert Thomassen (secr.), Willem Cartigny (penningm.), Lucien Jansen. Secretariaatsadres: Bachstraat 112, 6044 SN Roermond, tel. 0475-322618.

AAFSJEID VAN EINE REMUNJSE SCRIBENT

Ruimtelijk ken ik de langste tijd als lezer, niet als schrijver. Een paar stukjes zijn mij als lezer bijzonder bijgebleven en dat zijn dan die stukken waarin met veel inhoudelijke kennis van zaken geschreven werd over Roermondse en vaak historische kwesties. Sinds mijn intrede in de redactie blijken die stukken nu net te zijn van de enige niet-Limburger in het gezelschap. Normaal is Limburger of niet-Limburger voor ons als redactie geen kwalificatie, bij Gerard van de Garde wel. En dan in de zin dat hij in mijn ogen meer Limburger is dan menige Limburger, meer Remunjs is dan menige Roermondenaar. Voor een Hollander bezit hij een enorme kennis van het archief, de taal, de gebruiken, kortom de cultuur van onze streek.

Gerard van de Garde al tafelend.

Gerard, we hebben de neiging Sjra te zeggen, heeft er na zes jaar Ruimte voor gekozen de redactie te verlaten. Sinds 1998 was hij actief binnen Ruimte als redacteur, maar ook vertegenwoordigde hij onze stichting bij overleggen en op inspreekmomenten. Na de opsplitsing van de redactie en het bestuur van onze stichting was hij redacteur en feitelijk ook hoofdredacteur, hoewel hij deze titel nooit heeft willen aanvaarden. En dat siert de mens. Ik heb hem leren kennen als een schrijver die serieus iets te melden heeft en vaak verrast door zijn originele kijk op gewone zaken. En hij heeft gewoon verstand van de zaken waar hij mee bezig is. Gerard heeft ons verzekerd dat hij actief blijft in het navorsen van archieven en kwesties en dat hij zeker ook wat Ruimtelijk betreft niet uit beeld zal verdwijnen. Gelukkig voor ons, lezers en schrijvers, gelukkig voor Roermond!

Gerard, merci.

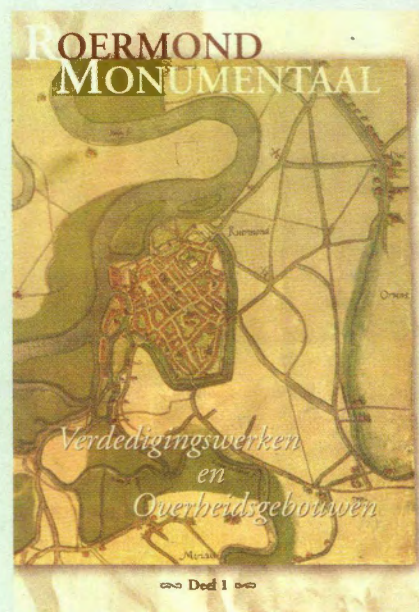
Thei Moors

‘...VOORTS IS RUERMOND EENE RIJKE, LUSTIGE EN LUCHTIGE STAD...’ *

De Stichting Open Monumentendag en Stichting Limburg Natuurlijk zijn verantwoordelijk voor de door insiders lang verwachte en onlangs verschenen reeks over monumenten: *Roermond Monumentaal*.

Een verrassend initiatief voor een toch ‘kleine’ stad als Roermond, uit de pen van Henriëtte Klar en Dennis Janssen, gebaseerd op een vijftal eerdere monumenteninventarisaties. Zij beloven circa 550 stedelijke monumenten via een groot aantal thema’s te behandelen: verdedigingswerken en overheidsgebouwen, kerken, kloosters en kapellen, woningen, industrie, boerderijen en buitenplaatsen en infrastructurele werken. Deel 2 van de reeks - als geheel een complete gids - wordt verwacht rond zaterdag 11 september: Open Monumentendag. De delen 3, 4 en 5 verschijnen - op tijd voor de feestdagen - in november van dit jaar.

In het eerste deel zien we dat *Roermond Monumentaal* echter meer pretendeert. Als inleiding lezen we een beknopt overzicht over het ontstaan en opbloei tot belangrijkste stad van het Gelders Overkwartier. Verhelderende kaartjes en historische plattegronden vullen het beeld mooi aan. In het boekje worden in soms (iets te) korte, maar heldere teksten monumenten beschreven die herinneren aan de vestingsstad en die in opdracht van een wereldlijke of geestelijke overheid werden gebouwd; zeer oude monumenten, zoals de vleeshal aan de Markt, maar ook recente voorbeelden, zoals het raadhuis van Maasniel passeren de revue. Ze

worden als toegift nummersgewijs gepresenteerd met naam van de architect en nieuw fotomateriaal. De nummers komen terug op een kaartje van de binnenstad en de lezer kan na lezing zijn bezichtigingsroute zelf samenstellen.

Een praktisch en door de beknopte tekst zéér aanstekelijk concept. Het is aan ons en aan de bezoeker van onze stad dit initiatief van *Roermond Monumentaal* te volgen en zelf te oordelen of onze stad zo rijk, lustig en luchtig is. Mijn fiets staat al klaar...

Te koop bij de boekhandel en VVV à € 2,50 per deel; meer informatie: www.roermond.com/monument. TM

* Arend van Slichtenhorst, 1654

OPROEP

Vanwege het vertrek van Gerard van de Garde is de redactie van Ruimtelijk op zoek naar

Redacteur(en) V/M

Kennis van Roermond en historie is een pré, schrijverstalent is gevraagd, interesse in Roermondse architectuur en monumenten is ‘een vereiste’.

Kandidaten kunnen zich melden bij het redactie-adres: Meidoornlaan 44, 6042 HC Roermond. Telefoon 0475 - 32 48 93.

Glascultuur

Links: In de linkerbovenhoek van de foto is nog het 'kerkraam' te zien, toen het gebruikt werd als een verlichte achtergrond bij het maken van gebrandschilderd glas in het toenmalige atelier van Joep Nicolas. Boven: Het grote kerkraam in het huidige atelier.

ATELIER NICOLAS,
ST. JANSSTRAAT/WILHELMINASINGEL

TEKST EN FOTO'S: JOEP EN MAX JANSSENS
MET DANK AAN OLIVIER EN MARISKA VAN WIJK

Tijdens OPEN
MONUMENTENDAG
(11 september)
rondleidingen om
11, 13 en 15 uur

Alleen de opmerkelijke voetganger of fietser die langs de resten van de oude stadsmuur aan de Wilhelminasingel komt, ziet een hoog, kerkachtig raam in een achterhuis, verscholen tussen het groen. Ervoor torent boven het fietspad een antiek, romantisch theehuisje, geflankeerd door een modern takelmechanisme. Deze uiterlijkheden markeren een plek met atelier/woonhuis, waar het van 1855 tot op de dag van vandaag gonst van artistieke bedrijvigheid. Wel heeft in die jaren letterlijk een ommekeer plaats gevonden. Het atelier lag oorspronkelijk in de achtertuin van het patriciërshuis in de St. Jansstraat (tegenwoordig huisnummer 6-10). In de vijftiger jaren van de vorige eeuw werd het grote perceel opgedeeld in drie woonadressen aan de St. Jansstraat en een atelier/woonhuis aan de Wilhelminasingel.

De oudste ons bekende bewoner van het riante pand St. Jansstraat 6-10 was mgr. J. Paredis, voorheen deken van de kathedrale kerk in onze stad. In 1853, het jaar van het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie, 'promoveerde' Paredis van apostolisch vicaris tot bisschop van Roermond. Hij vestigde zich toen in een 'groot en deftig huis in de Steeg', en weer later werd een 'nieuw' bisschoppelijk paleis (een verbouwde stadsboerderij) in gebruik genomen aan de Oliestraat, die naderhand tot Paredisstraat is omgedoopt.

ROERMOND, CENTRUM VAN DE KUNSTEN

Het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland en de emancipatie van de katholieken drukte vanaf de tweede helft van de 19e eeuw een stempel op Roermond. Overal in Nederland rezen kerken als paddestoelen uit de grond. Er ontstond veel vraag naar bouwvakkers en kunstenaars, maar vooral ook naar mensen die beide disciplines konden combineren. De Fransen noemen dit zeer toepasselijk *artisans*, vaklui die de kunst verstaan. Vrijwel alle onderdelen van kerkgebouwen werden voorzien van versieringen en religieuze beeltenissen. Roermond werd mede door de impulsen van Cuypers-Stolzenberg het centrum van deze artistieke en ambachtelijke bedrijvigheid. In eerdere artikelen in *Ruimtelijk* over de Roermondse ateliers Windhausen en Thissen werd deze ontwikkeling al toegelicht.

In die omstandigheden stichtte Frans Nicolas Sr. in 1855 een 'Etablissement tot vervaardiging van geschilderde en gebrande kerkvensters en ander schilderwerk' aan de St. Jansstraat 6-10, waardoor dit pand in dubbel opzicht een rol speelde in de opbloei van het katholicisme in de tweede helft van de 19e eeuw. In de tuin van het huis liet hij een royaal atelier bouwen met bijna kerkelijke afmetingen, maar in ieder geval kerkelijk vormen: bogen, gewelven en grote vensters.

NICOLAS & ZN.

De familie Nicolas was afkomstig uit Nancy, waar ook de bekende Franse wijnhandel Nicolas haar oorsprong heeft. In zijn autobiografie (gepubliceerd in de *Spiegel van Roermond* 1998) legt Joep Nicolas een verband tussen het glas van de botteliers en dat van de glazenier, en merkt op dat er wel 'een zekere verwantschap mocht bestaan', doelend op beider voorliefde voor het glas.

Na vele omzwervingen begonnen leden van die Franse familie in Roermond kunstzinnige neigingen te vertonen. Frans Nicolas was oorspronkelijk kunstschilder, maar pakte als eerste in Nederland het 'vak' van de glasschilderkunst weer op, dat hier sinds 1700 vrijwel was verdwenen. Hij begon met restauraties van oude glasramen, maar leverde al gauw ook eigen werk af. Inmiddels was het atelier aan de achterzijde van de St. Jansstraat met 40 werknemers het grootste Nederlandse

atelier voor glasschilderkunst geworden. Uit bewaard gebleven foto's en correspondentie blijkt dat er echt sprake was van een georganiseerd bedrijf. Zo leverde het atelier volgens een oude rekening aan de Kapel in 't Zand in 1896 acht koorvensters à f 500 per stuk. Ter vergelijking: een gebrandschilderd glas-in-loodvenster kost nu zo'n 3000 à 4000 euro per m². Ook Frans' zonen Charles en Frans Jr. werkten in het atelier.

In 1897, weer een generatie later, werd Joseph (Joep) Nicolas geboren. Na een rechtenstudie koos hij toch voor het kunstenaarsschap, en met veel succes. Hij ontwikkelde nieuwe stijlen en technieken en won internationale prijzen in Frankrijk. Zijn eerste 'grote' opdracht kreeg hij voor de crypte van het kerkje in Asselt. Al gauw rees zijn ster en kreeg hij opdrachten uit binnen- en buitenland. Zo maakte hij gebrandschilderd glas voor de Nederlandse inzending voor de wereldtentoonstellingen in Parijs en Milaan, het hoofdkantoor van Philips, de Nieuwe Kerk in Delft, maar ook voor bijvoorbeeld de Roermondse kathedraal, het stadhuis en de Eiermijn. De meeste van deze werken zijn in het atelier achter de St. Jansstraat ontworpen, uitgetekend en samengesteld tegen het hoge 'kerkraam' aan de noordzijde van het pand. Dit raam was speciaal in het gebouw aangebracht om grote glaspartijen te maken, waarbij de glaspanelen aan een soort rails vóór het raam werden opgehangen. Die rails zijn nog altijd zichtbaar.

In 1939 emigreerde Joep Nicolas vanwege de oorlogsdreiging naar Amerika. Chef van de werkplaats was op dat moment Max Weiss, die de leiding van het atelier over nam. Ook Max Weiss verwierf de nodige faam, hij maakte eveneens ramen voor de Roermondse kathedraal. In de oorlog en tijdens de wederopbouw was er weinig vraag naar kunst en toegepaste kunst; alles stond

in het teken van functionaliteit. Eind jaren zestig sloot Max Weiss het atelier. De familie Weiss bleef wel wonen in het gebouw, dat inmiddels een eigen adres aan de Wilhelminasingel had gekregen. Max' zoon Alexander zette op een andere locatie het glazeniersvak voort, maar ook van hem kunnen wij in Roermond nog werk zien: de glas-appliquéwand in de tuinzal van het gemeentehuis. Joep Nicolas keerde in de jaren vijftig regelmatig terug in Nederland, remigreerde in 1958 definitief, en vestigde zich in Tegelen. Daar stierf hij in 1972, maar hij ligt begraven in St. Odiliënberg, naast de kerk waarin ramen van zijn hand zijn verwerkt. Een kleinzoon van Joep, de vijfde generatie dus, heeft zijn glasatelier tegenover een kerk in Tubbergen (Twente). In deze Pancratiusbasiliek zijn glasvensters te zien zijn van alle generaties Nicolas.

GALERIE MARISKA DIRKX & ATELIER DICK VAN WIJK

Mariska Dirkx en Dick van Wijk kochten het pand Nicolas in 1979. Sinds die tijd wordt er weer actief kunst gemaakt, maar ook geëxposeerd, verhandeld en belicht. Omdat het atelier geen monumentenstatus had (en nog altijd, afgezien van het theehuisje, niet heeft!) was er in de voorgaande jaren vrij veranderd en verbouwd aan het complex. Het is dan ook zelfs voor Mariska Dirkx, die zich uitgebreid verdiept heeft in de historie van het pand en het atelier, moeilijk aan te geven hoe het gebouw precies in elkaar zit, en zij komt nog regelmatig verrassingen tegen. Ruimtelijk-reporters zijn natuurlijk behulpzaam en vooral nieuwsgierig, maar moesten een iets al te enthousiast onderzoek naar 'geheime' gangen, deuren en nissen bekopen met een niet-geplande vloerdoorbraak. In de grote vide boven het atelier is een tussenvloer aangebracht, die de scheiding vormt tussen werkplaats en

expositieruimte. De vloer in de vide, aangebracht ter hoogte van de gehandhaafde balustrade, leidt via diverse trapjes naar een vliering, welke ook weer een gedeelte van de expositieruimte vormt. Wij zitten dan boven het kantoortje waar zoon Olivier van Wijk werkt. Onlangs ontdekte hij in dit kantoortje een stel oude glas-in-loodvensters die de scheiding vormden met het atelier, maar achteloos waren dichtgetimmerd om als slaapkamertje dienst te kunnen doen. Op de buitenramen van ditzelfde slaapkamertje zien wij door Max Weiss gebrandschilderde engeltjes, die kennelijk de vredige rust moesten bevorderen.

Van rust is tegenwoordig geen sprake meer. Buiten is het verkeer van de Wilhelminasingel erg nadrukkelijk aanwezig, ofschoon de stadstuin met bomen, beelden en plastieken toch een bepaalde visuele rust uitstraalt. Binnen is het een drukte van belang, ook al komen wij op een rustig moment. Het complex ademt uit alle hoeken en gaten kunstnijverheid en bedrijvigheid en er heerst een gezellige, informele sfeer. Het woongedeelte loopt vrijwel ongemerkt door in de werkplaats en vervolgens in het expositiegedeelte en kantoor. Mariska Dirkx beheert met haar zoon Olivier de galerie en beeldentuin en noemt zichzelf cultureel ondernemster. In de galerie blijft telkens hun voorliefde voor glas, zij het dan in sculpturen en niet in ramen. 'Glass art, poetry and more', volgens de brochure.

Dick van Wijk werkte in zijn studententijd enige jaren in het Maastrichtse atelier van Charles Eyck, die weer in het atelier van Joep Nicolas het vak geleerd had. In 1979 vestigde van Wijk zich zoals gezegd in het atelier aan de Wilhelminasingel. Dick van Wijk maakte in Roermond in samenwerking met Wynand Thönissen onder meer het Indiëmonument bij kasteeltje Hattem en de Sjinderhannesbeelden die de binnenstadpromenades sieren. Het solowerk van de beeldhouwer is veelal te zien in beeldentuinen en galerijen. Zijn werk maakt een bepaalde ontwikkeling door. Vaak maakt hij gebruik van cirkelvormen en de materiaalkeuze is meestal een combinatie van roestvrij staal, brons en steen. De laatste jaren verwerkt van Wijk ook weer glas in zijn werk, in combinatie met brons. Zou dat glas dan toch verbonden zijn met de locatie? Daarmee is de cirkel dan rond. ®

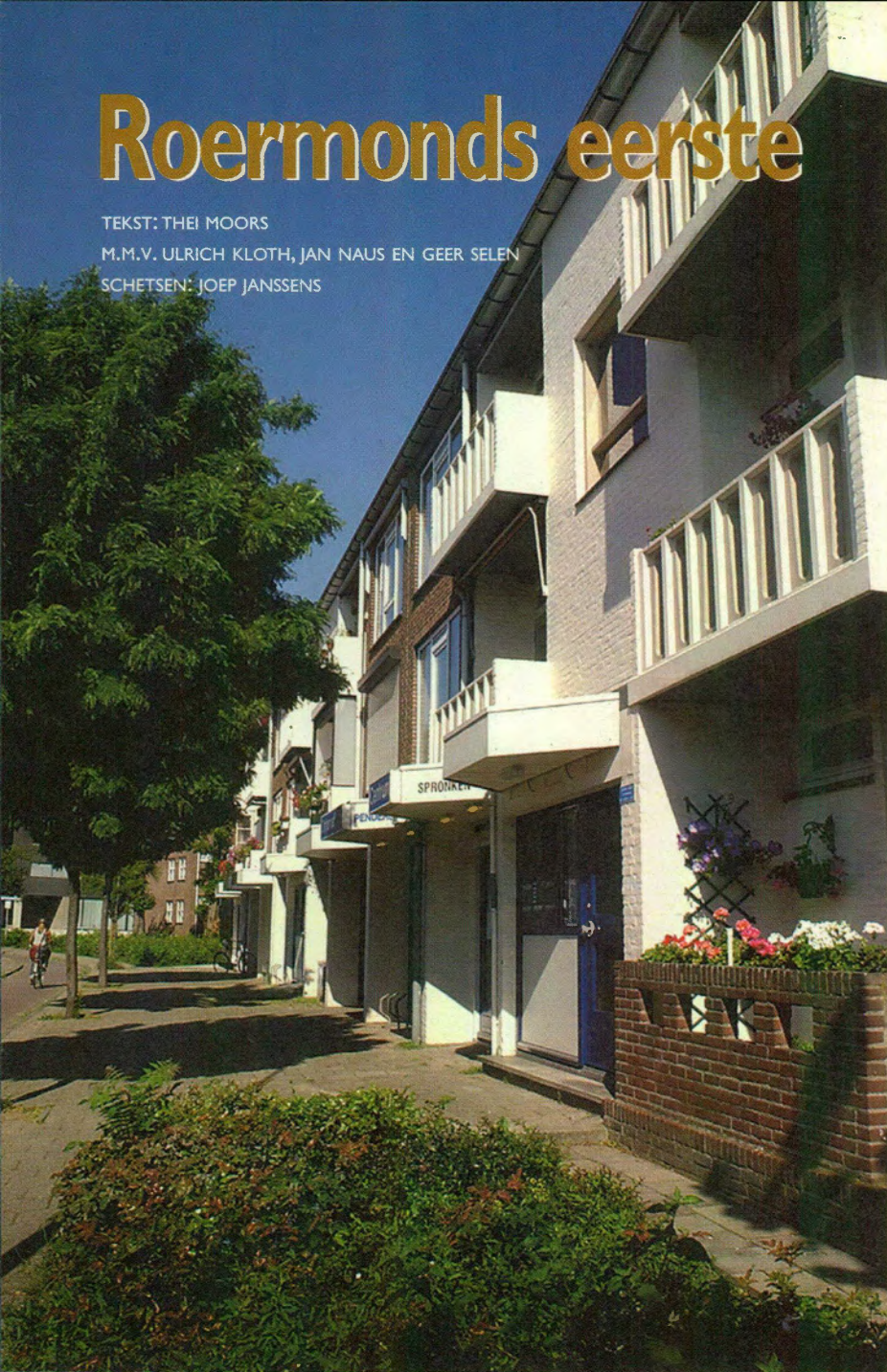
Links: Het 'kerkraam' gezien van buitenaf. Op de voorgrond Mariska Dirkx en haar zoon Olivier. Rechts: Mariska Dirkx en Dick van Wijk in hun beeldentuin; op de achtergrond het theehuisje dat vanaf de Wilhelminasingel te zien is.

Roermonds eerste

TEKST: THEI MOORS

M.M.V. ULRICH KLOTH, JAN NAUS EN GEER SELEN

SCHETSEN: JOEP JANSSENS

'Wonen boven winkels' was al vroeg een begrip in Roermond. Foto: Peter Wijnands

In het juninummer van 2003 schreef ik over de Componistenbuurt en de dreiging die leidde tot vernieuwing. Nu staat er weer een componistenbuurt centraal, maar nu een met de eigen Roermondse goden. De buurt wordt ook wel aangeduid als '307', een naam gegeven door Bouwvereniging St. Jozef in 1957. Dit complex van 307 woningen tussen de Oranjelaan, Bredeweg, Minister Beversstraat en Notenboomlaan kent een aantal stedenbouwkundige en architectonische kwaliteiten, die uniek zijn voor onze stad en misschien wel voor heel Limburg. Drie ontwikkelingen leidden tot het ontstaan van deze bijzondere compositie.

NAOORLOGS OPTIMISME

Roermond is gehavend uit de oorlog gekomen; als frontstad werd ze gedwongen verlaten door een groot deel van haar inwoners en ook de bezetter verliet de stad totaal verwoest. Ondanks verwoesting en woningnood heerst er na de Bevrijding een sterk optimisme. In Midden-Limburg liggen op het Meinwegplateau gouden bergen in het verschiet. In 1956 schrijft burgemeester Geuljans een inleiding met de veelzeggende titel *Roermond als centrum van toekomstig Mijngedebied*. We lezen 'dat de ontsluiting van het mijngedebied Vlodrop en de bouw van de Staatsmijn Beatrix in het bijzonder voor de stad Roermond van grote betekenis zullen zijn.

AANDACHT VOOR COMPLEX 307

Als gids van de adviescommissie voor het Ruimtekeurmerk trok ik vorig jaar zomer met de architecten Kloth, Naus en Selen door de stad, speurend naar stedelijk schoon. Het resultaat van deze mooie en soms natte fietstochten leidde tot het advies 'complex 307' te nomineren voor een keurmerk. Een keuze die niet door het bestuur gedragen werd, want het gekozen object is geen particulier bezit en overigens niet recent verbouwd of gerestaureerd. Terecht. Maar het appartementencomplex tussen de Bredeweg, Oranjelaan, Notenboomlaan en Minister Beversstraat verdient aandacht, juist nu in Roermond veel wordt gesloopt, vaak zonder dat daarachter enige logica lijkt te zitten. Ook terecht. Lees waarom dit keurig ensemble in het Vrijveld een bijzonder monument is.

Immers de functie van Roermond als centrumgemeente zal in de komende jaren geheel van aspect veranderen. Vervolgens lezen we een bijna uitputtende opsomming van de reeds aanwezige voorzieningen die Roermond als vestigingsstad voor grote industrie moet aanprijzen. Maar de stad staat er niet alleen voor. Reeds in 1949 wordt een gezamenlijk Uitbreidingsplan in Hoofdzaken vastgesteld met de buurgemeente Maasniel, waarin op deze ontwikkelingen wordt geanticipeerd. Dit plan projecteert de huisvesting van maar liefst 50.000 zielen tot 1970 en van industrieterreinen, infrastructuur en voorzieningen.

De vondst van gas in Slochteren in 1960 en het niet verder ontwikkelen van de Beatrixmijn lijkt echter roet in de Roermondse pap te gooien en de regio ziet zich voor de zware opgave gesteld naar nieuwe mogelijkheden te zoeken om de sterk groeiende bevolking aan het werk te zetten. Binnen de beide gemeenten zijn de mogelijkheden voor uitbouw van zware industrie beperkt, maar in samenwerking met vier Roerstreekgemeenten wordt het 450 hectare grote Industrieterein Heide aangelegd, waardoor de werving van nieuwe bedrijvigheid alsnog kan doorgaan. Het optimisme heeft geen deuk opgelopen. Het tegendeel blijkt zelfs uit de uitgave ter gelegenheid van de ingebruikstelling van de nieuwe Maasbrug in juni 1962. Weer een inleiding, nu van burgemeester Höppener: *'Zoals het hier in onze stad in het heden en verleden goed leven was en is, zo zal het ongetwijfeld ook in de toekomst hier goed leven zijn. De wijze waarop Roermond met energie en voortvarendheid bouwt aan die toekomst - en in moderne en eigentijdse vormgeving het klimaat schept voor nieuwe welvaartsbronnen - biedt hiervoor, naar ik meen, alle waarborgen'*. De flankerende tentoonstelling heet *De brug naar de nieuwe tijd*, wat aangeeft welke verwachtingen men in deze periode koestert.

In die tijd ligt het accent vooral op de stad en de samenwerking met de streek: Roermond als verzorgingscentrum voor de streek, *'een energiebron, bron van activiteit, stimulators voor de streek, een hart dat aandrijft en leven doet'*.

Roermondse bestuurders zien hun stad als belangrijkste trekker voor werkgelegenheid en wonen, zeker gezien de hooggespannen toekomstverwachtingen. Voor de industriële opbloei blijkt een aantal belangrijke voorwaarden in de stad aanwezig te zijn. Ten eerste kent de industrie een expansie die hier nooit eerder zo groot was. Men beziet zijn eigen positie nu in een internationale context: 'Deze groei zal nog verder doorzetten gezien de gunstige internationale ligging tussen de economische krachtcentra Randstad Holland, Ruhrgebied, Luiker bekken en de stedendriehoek Brussel, Gent, Antwerpen'. Daar komen bij de goede waterwegen, spoorwegverbindingen en de grote in aanleg zijnde autoverbindingen (E3 en E9) die Roermond dicht naderen. Dan is er de factor arbeid of de enorme bevolkingsgroei: met de Maasniëders bedroeg de bevolking in 1945 25.624 inwoners en eind 1960 is dit aantal opgelopen tot 34.489, wat neerkomt op een groei van 34% in deze periode. De prognose voor 1970 is al bijgesteld tot 40.000 inwoners, maar toch een groot potentieel aan arbeidskrachten. Tenslotte bezitten deze arbeidskrachten een hoge mate aan opleiding of althans de mogelijkheden daartoe, als gevolg van vele en goede stedelijke onderwijsvoorzieningen.

Architecten en stedenbouwkundigen staan nu voor de complexe opgave al deze nieuwe voorzieningen te huisvesten. In zijn bijdrage in de eerder genoemde uitgave uit 1962 noemt J. van Offeren een aantal interessante voorbeelden van Roermondse nieuwbouw: de St. Jozefkerk op De Kemp, het nieuwste godshuis van de stad, wordt enthousiast beschreven en als zuiver en sober aangeduid. Ook wordt genoemd de huishoudschool St. Agnes aan de Oranjelaan, de TV-toren, de nieuwbouw op de hoek van de Steenweg en het Munsterplein, de grootstedse nieuwbouw van de Stenen Trappen in de Paredisstraat met karakteristieke bidkapel en ook de Jo Gerrishal aan de Koninginnelaan.

INTERNATIONALE ONTWIKKELINGEN

De gebouwen hierboven genoemd zijn allemaal ontstaan in de tijd dat ook de 307 woningen aan de Oranjelaan zijn gebouwd, een periode van veel nieuwe ontwikkelingen in architectuur en stedenbouw. Reeds voor de oorlog werd er in Europa, maar zeker ook in Nederland veelvuldig geëxperimenteerd op het gebied van planning en ontwerp. De enorme vraag naar woon- en werkruimte na de oorlog heeft deze ontwikkelingen alleen maar versneld. Gezien de bijzondere kenmerken van de flats in het Vrijveld kunnen we deze moeilijk los zien van deze experimenteerdang.

Wat opvalt aan het 307-complex is de onorthodoxe wijze waarop de appartementenblokken zijn neergezet.

Vóór de Tweede Wereldoorlog spelen overwegingen als serieproductie van woningen, functiescheiding in de opzet van wijken en steden en een sterk engagement met de arbeidersklasse een grote rol in het ontstaan van nieuwe vormen en structuren. Het in 1928 opgerichte Congrès International des Architects Modernes (CIAM) is de belangrijkste motor achter deze ontwikkelingen, waarin Nederlandse vakgenoten een belangrijke bijdrage hebben geleverd. Zij wilden met moderne technieken en materialen, zonder decoratieve verhuulingen, de menselijke activiteiten zo goed mogelijk tot hun recht laten komen in hun gebouwen. Tijdens meerdere congressen zochten ze naar efficiënte woningen in rationele verkavelingen. Het algemene standpunt van deze 'functionalisten' ten aanzien van de bouwopgave was duidelijk: de nieuwe mens, de stralende toekomst, de functionele, universele architectuur met nieuwe technieken en materialen stelden zij tegenover de ootmoedige, godvrezende mens, de vertrouwde verhoudingen, de streekeigen ambachtelijke architectuur van de traditionele bouwers (zie ook het artikel van Gerard van de Garde in dit nummer).

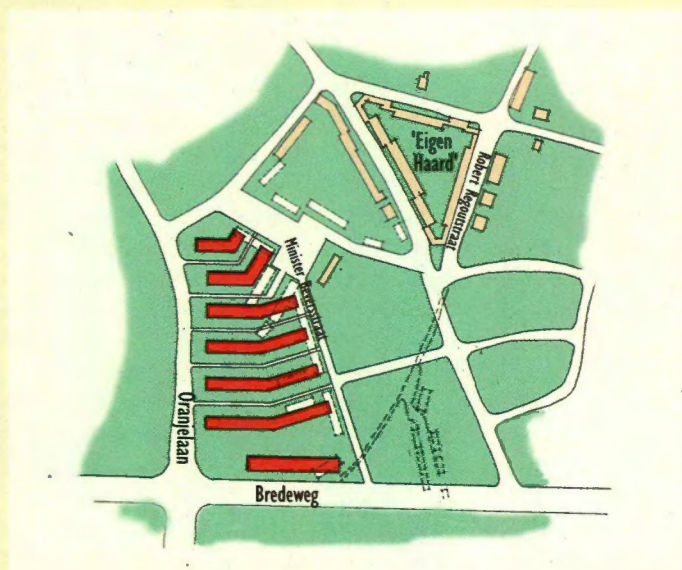
Onderwerp van de experimenten van de modernen is onder meer het traditionele bouwblok. Dit woningensemble omsluit een binnenruimte, naar de straat toe een gesloten front vormend met soms winkels, bedrijven of scholen erin. Deze bouwblokken komen veel voor in de negentiende-eeuwse wijken van Amsterdam (Oud-West, Oud-Zuid) en Rotterdam (Oude Noorden, Crooswijk). De binnenruimten zijn aanvankelijk privé-terrein van de bewoners, maar later worden deze publiekelijk bereikbaar via een poort of gang. Gesloten bouwblokken worden veel toegepast waar grote woningdichtheden moeten worden gehaald. Vooral in Rotterdam wordt er op een aantal wijzen getracht oplossingen te vinden voor de beperkingen van het gesloten blok: de toegankelijkheid, de bezonning en de luchttoetreding. Maar ook dwingen ruimtegebrek en kostenoverwegingen architecten tot nieuwe uitdagingen. Dit resulteert in het loslaten van de aanvankelijke stratenplannen met vaak meerhoekige bouwblokken en evolueert via eenzijdig of halfgeopende bouwblokken zelfs tot strokenverkavelingen: woningen als enkele rij met aan de voor- en de achterkant een straat. Van grote invloed op de ontwikkelingen in deze tijd is ook de 'wijkgedachte': mensen van verschillende sociale klassen, van alle leeftijdscategorieën zullen samenwonen in overzichtelijke wijken, liefst buurtgewijs georganiseerd, met eigen wijk- en buurtcentra, eigen wijk- en buurtparken en een keuze aan woonvormen. Veel naoorlogse wijken krijgen centra volgens dit idee: ruim opgezet in het groen en compacter gebouwd dan de omgeving, soms onder één dak gebracht. Na de oorlog moest er een nieuwe manier gevonden worden om groot-schalige uitbreidingen te plannen; de simpele stratenplannen met veelhoekige bouwblokken waren daartoe niet meer adequaat. Door een combinatie van de wijkgedachte en het functionalisme volgens CIAM kwam men tot de toepassing van het bouwblok(je), een op zichzelf staand rijtje woningen of appartementen. Immers de bouwproductie zou ook in blokjes plaatsvinden. In combinatie met deze bouwblokken zouden aparte wijk- of buurtcentra worden gebouwd, steeds naar gelang het aantal woningen. Door te variëren met blokjes ontwierp men nu verkavelingen die we ook in Roermond tegenkomen; Complex 307 zou je als een vroege voorloper kunnen zien van de complexen in Tegellarijveld, Componistenbuurt, Sterrenberg en Kastelenbuurt.

DRUK OP DE RUIMTE

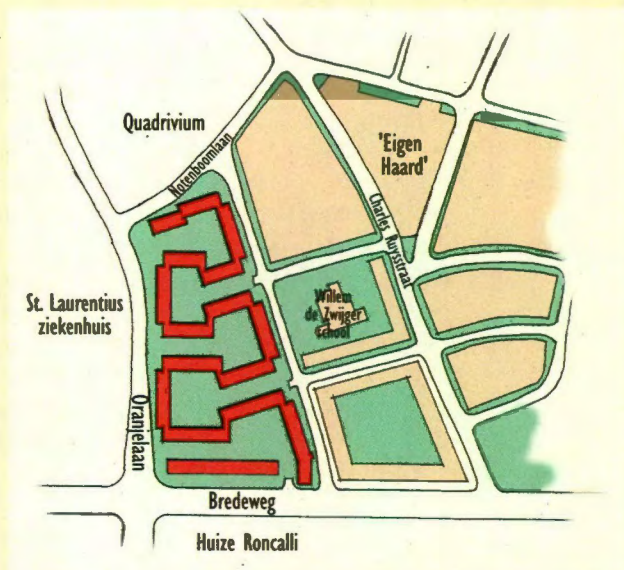
Belangrijk voor Maasniel was zijn bestemmingsplan 'Het Veldje', dat een grote uitbreiding toestond ten zuiden van de Julianalaan, westelijk van de Eiermarkt. Roermond bouwt dan in meerdere velden: in het Roermondse Veld, na de oorlog nagenoeg volgebouwd, in het

Zicht op complex 307 enkele jaren na oplevering. In de verte ligt Maasniel. Montage van twee foto's uit 1959 uit het Gemeente-archief Roermond

Schets 1: In de oorspronkelijke opzet voor dit gebiedje, neergelegd in het Partieel Uitbreidingsplan Vrijveld van 1954, was een strokenverkaveling voorzien van 80 tot 100 woningen per hectare, haaks op de in opzet aangegeven Oranjelaan. De aanwezige noodwoningen (stippellijnen) moesten wijken voor de nieuwbouw.

Schets 2: In een eerste wijziging van dit plan uit 1957 zien we opeens een andere indeling voor de appartementswoningen aan de Oranjelaan: een ordening van 16 appartementsblokken op een zodanige manier dat er maximaal profijt wordt gehaald uit de beperkt aanwezige ruimte en toch een aangename variatie ontstaat binnen het complex.

Lommerveld, pal tegen de spoorlijn aan en in het Vrijveld, ten noorden van het ziekenhuis, een gebied ingeklemd tussen Lommerveld, Roermondse Veld en de gemeentegrens met Maasniel, die toen lag waar nu de Bredeweg ligt. Daarnaast vindt er op dat moment grootschalige uitbreiding plaats op De Kemp en in villawijk Roer. Al deze plannen dateren uit de jaren vijftig, en we zien dat vooral Roermond met zijn uitbreidingen tegen zijn grenzen aan bouwt: villawijk Roer kan dan nog uitbreiden met Roer-Zuid, maar dit biedt geen soelaas voor de grote vraag naar goedkope woningen van dat moment. De Kemp komt tegen de grens met Melick en Herkenbosch aan, of in ieder geval tegen de Kitskensberg. En in Leeuwen is de ruimte ook beperkt omdat er grootschalige industrie en een nieuwe Maas-haven is gepland. Deze ontwikkelingen betekenen dat de gemeente Roermond in de late jaren vijftig om bouwgrond verlegen zit. Gevolg is dat op een vrij terrein tegenover het ziekenhuis en tegen de gemeentegrens aan veel woningen per hectare moeten komen, waartoe een aantal noodwoningen zal moeten verdwijnen.

De onderdoorgangen naar de Minister Beversstraat met de typische mozaïek-kolommen en speelse vlakindeling door middel van vensters. Foto: Peter Wijnands

COMPLEX 307

Het is zeer wel mogelijk dat ook architect Kurvers met de bouwblokken speelde om de grote dichtheid te halen die werd verlangd voor de 307 woningen. In ieder geval ontstond er op deze wijze een unieke stedenbouwkundige opzet van meanderende, aan elkaar geplaatste bouw-blokken. Hierdoor creëerde hij binnenruimten die aan de open zijde toegankelijk zijn voor autoverkeer en eindigen in verkeersvrije cul-de-sacs. Deze verkaveling heeft de intimiteit van het gesloten bouwblok met de transparantie van strokenbouw. Een doorzichtigheid die nog eens wordt versterkt door de open onderdoorgangen aan de 'gesloten' zijde van de binnenruimten.

Kurvers koos voor een combinatie van portieketage-woningen met galerijwoningen. De open galerijen sluiten aan op overdekte hellingbanen waardoor bijna alle woningen in de straten achter de Oranjelaan zonder trap bereikbaar zijn. Het venten moet in de periode waarin dit complex is ontstaan nog een veel voorkomende vorm van detailhandel zijn geweest. In ieder geval is de combinatie van de drie ontsluitingen - portiek, galerij en hellingbaan - uniek voor Limburg.

De woningplattegronden zijn qua grootte en organisatie typisch voor de naoorlogse jaren. Zeker in Limburg zijn er in die tijd nog maar weinig voorbeelden van etagebouw. De ontwerpuitgangspunten zoals het groeperen van schoorsteenkanalen voor eigen verwarming per woning, de clustering van keuken, douche en toilet en de mogelijkheid van privé-balkons zijn verworvenheden van het functionalisme.

De bouwstijl van het complex is zeker gezien de leeftijd van het complex 'modern' te noemen. De detaillering met enkele charmante elementen als de met mozaïek beklede kolommen en de sobere reliëfs in de lateien boven de ingangen versterken, samen met de contrasterende witte gevelvlakken, de bijzonderheid van het ensemble. Een karakteristieke hoeksteen in de Roermondse naoorlogse bouwgeschiedenis. ®

Rondgang door complex 307

TEKST: THEI MOORS, MET DANK AAN JO SCHMEITZ

*Jan Naus, Ulrich Kloth, Jo Schmeitz en Geer Selen voor een typische ingangspartij (met reliëfplatei) van de hellingbaan.
Foto: Thei Moors*

Op een gure zaterdagmorgen maak ik mij op om samen met de architecten Ulrich Kloth, Jan Naus en Geer Selen een excursie te maken door het 307-complex. Onder deskundige leiding van Jo Schmeitz die al 23 jaar in de Max Guillaumestraat woont.

De start van de rondleiding is bij de eigen woning van Schmeitz. We mogen eerst binnen kijken. Via een smalle gang gaan we binnen waar blijkt dat er aanpassingen zijn gedaan aan de moderne tijd. Stijlechte kenmerken zijn er zeker nog; diverse muurkasten, een schuifdeur naar de slaapkamer en de verhoging naar de badkamer. Verdwenen zijn het ouderwetse terrazzolavet, de verouderde keukeninrichting en de koude originele stalen raamkozijnen. Vanuit de woonkamer werpen we een blik op de door Schmeitz aangeduide 'parken', de tussenruimten tussen de bouwblokken: er is een soort van sociale controle, terwijl je niet bij elkaar naar binnen kunt kijken.

We willen nu meer en gaan naar buiten; vanuit de Schmeitzwoning gaan we de hoek om over de galerij, die opvalt door de voor hedendaagse begrippen enorme breedte. Dat is misschien ook wel de beleving omdat de voordeuren van de woningen een goede halve meter terugliggen in een portiekje. Dan komen we bij de hellingbanen tussen de Max Guillaumestraat en de Elbert Fransenstraat. Deze vallen op door hun vrij grote hellingspercentage (ongeveer 10%), waardoor het omhoog rijden van een volgeladen ventwagen of misschien een piano toch nog geen sinecure zal zijn. De ruimtebeleving van deze hellingbanen is echter apart, zoals van een binnenstraat. Zeker ook door de steeds weer andere manier waarop de vensters in deze ruimten zijn geplaatst. Helaas was het niet druk op de hellingen: we treffen slechts een enkeling die gebruik maakt van deze bijzondere voorziening. Via de hellingen komen we in de bergingen, half onder maaiveld gelegen en ontsloten via een gang aan één zijde van het gebouw. In de Elbert Fransenstraat komen we weer boven via een smal

trapje. Tegenover is er een hellingbaan met grote vensters van onderaan tot helemaal naar boven. Ernaast zien we een vier etages hoge flat met gale-rijen en een centraal trappenhuis om op die galerijen te komen, typisch voor 307.

Via de straat gaan we naar de Oranjelaan en nemen een kijkje in het portiek tussen de winkelruimten. Hier is slechts een trappenhuis, zonder dat er een aansluiting binnendoor is naar de andere delen van het complex. Daardoor liggen deze woningen meer afzijdig van de rest van het complex. De portieken zien er origineel en verzorgd uit; niet verwonderlijk, met slechts zes woningen die eraan liggen. Naast de bijzon-dere betonnen prefab balkonafscheiding heeft de portiekentree een betonnen latei, die zoals bijna overal ook hier is voorzien van een eenvoudig reliëf. Aan de Oranjelaan zijn deze nog slechts gedeeltelijk zichtbaar door de toevoeging van een 'modieuze' winkelluifel bij de eerste grote opknapbeurt aan het eind van de jaren tachtig. Ze zijn aangebouwd om in de vergrote winkelruimten het zonlicht te weren. Ter ondersteuning van deze luifels zijn er helaas gemetselde kolommen gemaakt, pal voor de van een karakteristiek mozaïek voorziene originele kolommen. Ook de onderdoorgangen naar de binnenruimten zijn hier versmald, waardoor de transparantie aan deze kant van het complex sterk is verminderd.

Vanuit de Oranjelaan lopen we de Jos Beltjensstraat in. Als je deze straat doorkijkt, via het park, onder de woningen aan de Minister Beversstraat, lijkt het alsof de straat gewoon doorloopt en niet eindigt zoals voor gemotoriseerd verkeer. Lopen we meer de straat in, dan

*Boven: Zicht op Willem de Zwijgerschool (foto: Thei Moors) en H. Hartkerk (foto: Peter Wijnands)
Onder: Willem Bayerstraat gezien vanuit de Oranjelaan. Foto: Peter Wijnands*

zien we duidelijk de hier nog originele, karakteristieke doorgangen onder de flat. Die onderdoorgang zorgt voor een zekere transparantie en beslotenheid, een unieke beleving van de ruimte.

In de Jos Beltjensstraat steken we via een achterdeur door naar de vernieuwde Henri Tijsenstraat. Hier is de verharding en de inrichting van het park vernieuwd; frisser en opgeruimer, zoals ook is voorzien voor de andere parken. Op onze weg over de galerijen blijkt dat de enorme breedte bewoners uitnodigt om her en der attributen op de galerij te plaatsen, variërend van een enkele bloempot tot bloembakken, zitmeubilair, fietsen, winkelwagens en vuilnisbakken.

Boven aan de helling tussen de Henri Tijsenstraat en de Willem Bayerstraat stoppen we even. Het uitzicht naar buiten het complex gelegen stadsdelen is steeds verrassend; we kijken op het Laurentiusziekenhuis, de Heilig-Hartkerk, de binnenstad en de Willem de Zwijgerschool. Ook de blik op de tegenover gelegen galerijen, met altijd een halve verdieping hoogteverschil, maakt het beeld spannend en gevarieerd. Via het portiek in de Willem Bayerstraat komen we weer buiten. Een leuk detail is dat bij de laatste renovatie, in 1989, de portieken steeds andere kleuraccenten kregen, overeenkomend met de kleur van de hoofdingangsdeur. De drie blokken in de Notenboomlaan, de Willem Bayer- en de Minister Beversstraat vormen de markante uiteinden van het complex. Ze hebben een grotere bouwhoogte, een breder deelblok en een luxere uitvoering van de balkons. In het bouwblok aan de Minister Beversstraat kreeg de entree een speciaal accent door een grotere uitbouw naar de straat toe, hier een stijlvol element vormend dat beeldbepalend is voor de eigen stijl van het hele complex. Doordat de straat hier afloopt naar de Bredeweg wordt de hoogte van dit blok benadrukt. Als je vanuit het noorden komt valt het daardoor beter op, pal langs de Bredeweg. Om het belang van de uiteinden verder te onderstrepen kreeg de hellingbaan in het Willem Bayerblok een grotere dakhooft met een bijzonder groot bovenlicht, waardoor de lichtinval in deze ruimte heel speciaal is. Een echt sluitstuk van de rondleiding.

Inmiddels is de kou uit de lucht en op de korte galerijen aan de Bredeweg maken we nog even halt. We proberen te proeven hoe het complex ontstaan is in een tijd dat er nog langs de deuren werd gevent, de sleutel nog gewoon onder de mat lag en het beeld aan de overkant van de weg werd bepaald door de oprukkende bebouwing van een zelfstandig Maasniel. ®

Links: bijzondere entree aan de Min. Beversstraat. Rechts en onder: Trappenhuis met galerijen en hellingbaan aan de Willem Bayerstraat. Foto's: Peter Wijnands

‘Verrek, dat wist ik niet, is daar een loopgang?’

TEKST: THEI MOORS, M.M.V. JO SCHMEITZ, JAN BAKKER, CATO MAESSEN EN MICHAEL HEFFELS

In een gesprek met bewoners uit de 307-flats willen we weten of zij zich bewust zijn van de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteiten van hun habitat en of die een rol spelen in hun woonbeleving. We horen dat ook een bijzonder complex niet verschoond blijft van moderne problemen.

DE GOUDEN KANT VAN DE MEDAILLE

• Bewoners kijken gewoonlijk anders naar hun woonomgeving dan een architect dat doet. Hoe ervaren jullie als bewoners het complex?

Jan Bakker (JB): ‘Hoe langer ik er woonde, hoe beter het werd, de buurt begon steeds vriendelijker te worden: de flat begon haar geheimen prijs te geven; er is een perfecte lichtinval, de flats kennen interessante, leuke ruimten, waaraan je kunt merken dat er met plezier aan is gebouwd. Voordat ik in de 307 kwam wonen, woonde ik in Echt in een flat en daar was echt alles recht-toe-recht-aan.’

Cato Maessen (CM): ‘Ik vond het vooral fijn wonen omdat de woningen groot zijn. Er zijn verschillende types en ik woonde in een woning met twee slaapkamers. Ook de authentieke muurkasten zijn zeer praktisch, weliswaar is er een klein balkon maar ook dat heeft wel iets. En de loopbanen zijn hartstikke handig: je kunt zware boodschappen gewoon met de fiets naar boven naar je woning leiden. Je mist de lift niet eens: mijn moeder kwam zo ook nog eens op bezoek in haar rolstoel. En wat dacht je van mensen met rollators, of verhuizers?’

Jo Schmeitz (JS): ‘Er zijn mensen die verhuizen via de trap en achteraf zeggen ze: “Verrek, is daar een loopgang?” Mensen zijn vaak aan het sjurgen en als je ze er dan op wijst dat er een loopgang is, dan zeggen ze: “Oh, ik woon hier al drie jaar, maar ik dacht dat ik daar niet mocht komen.”’

Michael Heffels (MH): ‘De woningen zijn comfortabel. Wat ik zo mooi vindt is dat alles nog gescheiden is ingedeeld; een aparte keuken, een badkamer, WC. En dan zo’n trappenhuis met die ijzeren trapleuningen en steeds wisselende tegelmotieven, dat is toch hartstikke leuk. En wat ik ook een aantrekkelijk punt vind, is dat er wat winkels zijn; een kapper, een kantoorboekhandel, gewoon in de eigen flat.’

(CM): ‘Toen ik er kwam wonen waren de ruimten tussen de flats heel mooi dicht begroeid. Nu is het in verhouding ontzettend kaal. Dat groen was vroeger een aantrekkelijk punt.’

(JB): ‘In de Henri Tijsenstraat had je echt het idee dat je in een bos zat.’

(MH): ‘Ik vind het inderdaad wel kwant dat er zulke grote binnenruimten tussen de flats zijn. Je kunt de overkant wel zien, maar je kunt niet echt binnenkijken. Het is jammer dat er met deze binnenplaatsen zo weinig gedaan wordt. Het ziet er nu niet uit: een parkeerplaats met wat gazon en wat wilde struiken. Het is eigenlijk een heel levendige, volkse buurt waar nog sociale controle is, maar dan op een leuke manier. Mensen zetten zich nog in voor elkaar of voor de buurt, je leeft er echt met elkaar. In nieuwere flats is het allemaal ieder voor zich. Ik ben niet echt bevriend met mijn buren, maar het is wel heel leuk dat er ’s zomers leven is in de buurt, dat mensen elkaar op de galerij of op straat ontmoeten.’

• Komt dat door de manier waarop de flats zijn gebouwd, of door de mensen die er wonen? Immers de flats zijn gebouwd voor verschillende typen huishoudens, voor elk wat wils.

(CM): ‘Dat komt vooral door de galerijen. Mensen gaan buiten zitten omdat het balkon veel te klein is, daar passen net twee stoeltjes op.’

(MH): ‘Het is wel leuk dat iedereen zijn eigen sjukske gemaakt heeft. Vaak als je bij mensen komt, zie je dat ze willen zeggen hiej is mien sjtökske sjtraot, aangekleed met beeldjes, een zonnetje, een bankje. Als je dan aan de stroatkant gaat zitten, dan krijg je vanzelf contacten.’

(JS): ‘Bij goed weer is er weer regelmatig contact met de mensen op straat. Vandaag nog liep ik door jullie straat, zit Bair buiten: “Heij knul, wo hōb-se de ganse wintjer gezaete? Ich zégk, ich loup edere daag bie dich euver de galleriej, ’t sjtink nao kóffie, maar doe reups toch nemes binne! Bair: Jao, dan mos-se belle, manne!”’

(CM): ‘Het gebouw is nu wel oud, maar het is niet meer zoals vroeger, toen het groen beter in zo’n buurt paste. Jaren geleden zaten er nog mensen buiten in het groen te picknicken.’

(MH): ‘Dat heb ik afgelopen zomer ook nog gezien, jongeren die een examenfeestje vierden... De buurt is eigenlijk heel gemêleerd samengesteld; vrij grote buitenlandse gezinnen, jongere alleenstaanden, ouderen, alles bij elkaar.’

(JS): ‘In het begin waren de flats zelfs nog voor de hogere inkomens, met name doktoren en verpleegsters van het ziekenhuis woonden hier.’

(CM): ‘Ja, dat klopt, het complex is enigszins verbonden met het ziekenhuis. Er woonde hier veel verplegend personeel, mensen die het zich konden permitteren om hier te wonen. De huurprijs was niet hoog, maar ook niet echt laag.’

(JS): ‘Bij ons in de straat woonden destijds zes zusters van het ziekenhuis.’

(CM): ‘Verpleegsters, hé?’

(JS): ‘Nae, auch nonne zelluf, jazeker.’

MAAR OOK DE ANDERE KANT

De woningen uit de jaren vijftig zijn voor huidige maatstaven goedkoop en daardoor bereikbaar voor de echt lage inkomens. En er zijn meer mensen ingetrokken na sloop van de oudere, goedkope portiekflats aan de zijstraten van de Spoorlaan. De tijden zijn veranderd, de maatschappij is verhard, en de bewoners wijzen de beschuldigende vinger vooral naar Wonen Zuid, dat een onverbiddelijk toewijzingsbeleid hanteert jegens de 307.

• Er zijn dus ook nadelen aan het wonen in 307? Is het een probleembuurt?

(CM): ‘Jazeker, het is een probleembuurt. Daarom zijn we ook met de bewonersgroep gestart. Er waren problemen met bewoners, mensen die rommel maken, overlast veroorzaken. En nu kun je mensen niet meer aanspreken op hun gedrag. Een groot deel van de bewoners bezorgt overlast en dat ligt met name aan het toewijzingsbeleid van Wonen Zuid. De urgente gevallen komen allemaal in deze flats te wonen. De afgebroken woningen verderop herbergden veel sociale gevallen en die moeten nu ergens terecht. Het probleem wordt gewoon verschoven.’

(MH): ‘Mensen die echt graag in deze buurt willen wonen komen niet in aanmerking voor deze flats, ze krijgen er gewoon géén.’

Van links naar rechts: Jo Schmeitz, Jan Bakker, Cato Maessen (beiden inmiddels verhuisd naar elders) en Michael Heffels.

(CM): ‘Er zijn flats die nog netjes zijn, in de Max Guillaume- en de Henri Tijsenstraat, maar in de Elbert Fransenstraat zijn de flats echt uitgeleefd. In de Willem Bayerstraat is het aan één kant heel netjes, daar wonen ouderen en jongeren. Maar aan de andere kant wonen meer probleemgevallen, met uitgeleefde woningen tot gevolg. Dat is echt verschrikkelijk wat daar gebeurt. Er staan regelmatig containers voor de deur voor mensen die hun huis uitgezet worden.’

(JS): ‘Als je hoort welke bedragen er gemoeid zijn met het opknappen van de woningen in deze straten, dan kunnen ze net zo goed afgebroken worden...’

(CM): ‘Nae! Neet afbraeke, nae! Als bewonersgroep hebben we ook aandacht gevraagd voor het groen dat nooit meer werd bijgehouden. Er waren daardoor uiteindelijk veel problemen. In de kelder zaten druggebruikers en die vluchtten in dat groen, waar ze zich goed konden verstoppen. Omdat in de Minister Beversstraat niet gesnoeid werd, lagen er regelmatig zwervers onder de balkons...’

(JS): ‘... ja, er zaten allemaal “logées”, in de Elbert Fransenstraat lagen ze in het groen onder een dikke boom, zelfs met een complete tent.’

(CM): ‘Toen we de problemen aankaarten in 2002 was er al een herinrichtingsplan voor het Vrijveld. Daarin zou ook de bestrating, riolering, verlichting worden meegenomen. Alleen het groen is er toen allemaal uit gegaan.’

(JS): ‘Nu is de overlast wel minder omdat ieder blok een eigen sleutel heeft. Je liep vroeger bij de Elbert Fransenstraat naar binnen en in de Willem Bayerstraat weer naar buiten.’

(CM): ‘Er wonen veel psychiatrische draaideurpatiënten, mensen die regelmatig teruggaan voor opname of behandeling bij RIAGG. Dat heeft ergens wel een bepaalde charme, die mensen wonen er gewoon tussen. Wat ik ook mooi vind aan het complex is dat het niet zo kolossaal is en je weet wie er om je heen woont.’

(MH): ‘Het is overzichtelijk: burens scheppen sneeuw, maken een praatje en weten alles van elkaar.’

De problemen zijn desondanks evident. Cato Maessen was twee jaar geleden de initiatiefneemster van een handtekeningenactie om deze problemen bij Wonen Zuid, gemeente en politie neer te leggen. Dat is volgens de bewoners wel gelukt: de drie instanties hebben de problemen serieus opgepakt. In een regelmatig overleg worden actuele problemen aangekaart en aangepakt. Er is een gebiedsmentor ingesteld, speciaal voor het complex, de politie komt regelmatig op patrouille en ook Wonen Zuid reageert heel alert op klachten van bewoners. Er is een start gemaakt met het opknappen van het groen en de herinrichting van de parken.

• Wat zou er nu moeten gebeuren om het woonklimaat te verbeteren?

Na een stilte antwoorden drie van de bewoners: DE TOEWIJZING!

(JS): ‘Woningen die leeg staan worden niet in de woonkrant vermeld. Maar ze zijn wel zo weg. Wonen Zuid zegt dan dat dat urgentiegevallen zijn, maar “motte veer die dan allemaal hōbbe?”’

(CM): ‘Jong en oud, blank en zwart moet op een natuurlijke manier gemengd worden, zo is het altijd geweest. Er hebben hier altijd buitenlandse mensen gewoond. Met de meesten zijn er geen problemen.’

(JS): ‘Van mij mag er best meer jeugd in de buurt geplaatst worden. En bij die jongeren is best goed te wonen: bij iedere verjaardag worden de burens netjes ingelicht dat het wat luider kan worden. De afspraak is om 12 uur te stoppen, maar om 10 uur gaat de muziek al zachter. En ’s anderendaags komen ze ook nog vragen of we geen last hebben gehad. Ga zo door, mijn zoon.’

(CM): ‘Zo kan het ook. Maar nu is het verloop te groot en mensen wonen er te kort om elkaar goed te leren kennen. Het is altijd heel goed gegaan: uit alle lagen van de bevolking zaten er hier mensen. Vroeger gebeurde ook van alles, maar je voelde je toch veiliger dan nu.’

(JB): ‘Het is een flat, dan moet je rekening met elkaar houden, meer dan in eengezinswoningen.’ ®

zien we duidelijk de hier nog originele, karakteristieke doorgangen onder de flat. Die onderdoorgang zorgt voor een zekere transparantie en beslotenheid, een unieke beleving van de ruimte.

In de Jos Beltjensstraat steken we via een achterdeur door naar de vernieuwde Henri Tijsenstraat. Hier is de verharding en de inrichting van het park vernieuwd; frisser en opgeruimder, zoals ook is voorzien voor de andere parken. Op onze weg over de galerijen blijkt dat de enorme breedte bewoners uitnodigt om her en der attributen op de galerij te plaatsen, variërend van een enkele bloempot tot bloembakken, zitmeubilair, fietsen, winkelwagens en vuilnisbakken.

Boven aan de helling tussen de Henri Tijsenstraat en de Willem Bayerstraat stoppen we even. Het uitzicht naar buiten het complex gelegen stadsdelen is steeds verrassend; we kijken op het Laurentiusziekenhuis, de Heilig-Hartkerk, de binnenstad en de Willem de Zwijgerschool. Ook de blik op de tegenover gelegen galerijen, met altijd een halve verdieping hoogteverschil, maakt het beeld spannend en gevarieerd. Via het portiek in de Willem Bayerstraat komen we weer buiten. Een leuk detail is dat bij de laatste renovatie, in 1989, de portieken steeds andere kleuraccenten kregen, overeenkomend met de kleur van de hoofdingangsdeur. De drie blokken in de Notenboomlaan, de Willem Bayer- en de Minister Beversstraat vormen de markante uiteinden van het complex. Ze hebben een grotere bouwhoogte, een breder deelblok en een luxere uitvoering van de balkons. In het bouwblok aan de Minister Beversstraat kreeg de entree een speciaal accent door een grotere uitbouw naar de straat toe, hier een stijlvol element vormend dat beeldbepalend is voor de eigen stijl van het hele complex. Doordat de straat hier afloopt naar de Bredeweg wordt de hoogte van dit blok benadrukt. Als je vanuit het noorden komt valt het daardoor beter op, pal langs de Bredeweg. Om het belang van de uiteinden verder te onderstrepen kreeg de hellingbaan in het Willem Bayerblok een grotere dakhooft met een bijzonder groot bovenlicht, waardoor de lichtinval in deze ruimte heel speciaal is. Een echt sluitstuk van de rondleiding.

Inmiddels is de kou uit de lucht en op de korte galerijen aan de Bredeweg maken we nog even halt. We proberen te proeven hoe het complex ontstaan is in een tijd dat er nog langs de deuren werd gevent, de sleutel nog gewoon onder de mat lag en het beeld aan de overkant van de weg werd bepaald door de oprukkende bebouwing van een zelfstandig Maasniel. ®

Links: bijzondere entree aan de Min. Beversstraat. Rechts en onder: Trappenhuis met galerijen en hellingbaan aan de Willem Bayerstraat. Foto's: Peter Wijnands

'Verrek, dat wis

TEKST: THEI MOORS, M.M.V. JO SCHMEITZ, JAN BAKKER, CATO MAESSEN EN MICHAEL HEFFELS

In een gesprek met bewoners uit de 307-flats willen we weten of zij zich bewust zijn van de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteiten van hun habitat en of die een rol spelen in hun woonbeleving. We horen dat ook een bijzonder complex niet verschoond blijft van moderne problemen.

DE GOUDEN KANT VAN DE MEDAILLE

• Bewoners kijken gewoonlijk anders naar hun woonomgeving dan een architect dat doet. Hoe ervaren jullie als bewoners het complex?

Jan Bakker (JB): 'Hoe langer ik er woonde, hoe beter het werd, de buurt begon steeds vriendelijker te worden: de flat begon haar geheimen prijs te geven; er is een perfecte lichtinval, de flats kennen interessante, leuke ruimten, waaraan je kunt merken dat er met plezier aan is gebouwd. Voordat ik in de 307 kwam wonen, woonde ik in Echt in een flat en daar was echt alles recht-toe-recht-aan.'

Cato Maessen (CM): 'Ik vond het vooral fijn wonen omdat de woningen groot zijn. Er zijn verschillende types en ik woonde in een woning met twee slaapkamers. Ook de authentieke muurkasten zijn zeer praktisch, weliswaar is er een klein balkon maar ook dat heeft wel iets. En de loopbanen zijn hartstikke handig: je kunt zware boodschappen gewoon met de fiets naar boven naar je woning leiden. Je mist de lift niet eens: mijn moeder kwam zo ook nog eens op bezoek in haar rolstoel. En wat dacht je van mensen met rollators, of verhuizers?'

Jo Schmeitz (JS): 'Er zijn mensen die verhuizen via de trap en achteraf zeggen ze: "Verrek, is daar een loopgang?" Mensen zijn vaak aan het sjurgen en als je ze er dan op wijst dat er een loopgang is, dan zeggen ze: "Oh, ik woon hier al drie jaar, maar ik dacht dat ik daar niet mocht komen".'

Michael Heffels (MH): 'De woningen zijn comfortabel. Wat ik zo mooi vindt is dat alles nog gescheiden is ingedeeld; een aparte keuken, een badkamer, WC. En dan zo'n trappenhuis met die ijzeren trapleuningen en steeds wisselende tegelmotieven, dat is toch hartstikke leuk. En wat ik ook een aantrekkelijk punt vind, is dat er wat winkels zijn; een kapper, een kantoorboekhandel, gewoon in de eigen flat.'

(CM): 'Toen ik er kwam wonen waren de ruimten tussen de flats heel mooi dicht begroeid. Nu is het in verhouding ontzettend kaal. Dat groen was vroeger een aantrekkelijk punt.'

(JB): 'In de Henri Tijsenstraat had je echt het idee dat je in een bos zat.'

(MH): 'Ik vind het inderdaad wel kwant dat er zulke grote binnenruimten tussen de flats zijn. Je kunt de overkant wel zien, maar je kunt niet echt binnenkijken. Het is jammer dat er met deze binnenplaatsen zo weinig gedaan wordt. Het ziet er nu niet uit: een parkeerplaats met wat gazon en wat wilde struiken. Het is eigenlijk een heel levendige, volkse buurt waar nog sociale controle is, maar dan op een leuke manier. Mensen zetten zich nog in voor elkaar of voor de buurt, je leeft er echt met elkaar. In nieuwere flats is het allemaal ieder voor zich. Ik ben niet echt bevriend met mijn buren, maar het is wel heel leuk dat er 's zomers leven is in de buurt, dat mensen elkaar op de galerij of op straat ontmoeten.'

t ik niet, is daar een loopgang?"

Van links naar rechts: Jo Schmeitz, Jan Bakker, Cato Maessen (beiden inmiddels verhuisd naar elders) en Michael Heffels.

• Komt dat door de manier waarop de flats zijn gebouwd, of door de mensen die er wonen? Immers de flats zijn gebouwd voor verschillende typen huishoudens, voor elk wat wils.

(CM): 'Dat komt vooral door de galerijen. Mensen gaan buiten zitten omdat het balkon veel te klein is, daar passen net twee stoeltjes op.'

(MH): 'Het is wel leuk dat iedereen zijn eigen situkske gemaakt heeft. Vaak als je bij mensen komt, zie je dat ze willen zeggen hiej is mien sjtökske sjtraot, aangekleed met beeldjes, een zonnetje, een bankje. Als je dan aan de straatkant gaat zitten, dan krijg je vanzelf contacten.'

(JS): 'Bij goed weer is er weer regelmatig contact met de mensen op straat. Vandaag nog liep ik door jullie straat, zit Bair buiten: "Heij knul, wo hōb-se de ganse winter gezaete? Ich zégk, ich loup edere daag bie dich euver de galleriej, 't sjtink nao kóffie, maar doe reups toch nemes binne! Bair: Jao, dan mos-se belle, manne!"'

(CM): 'Het gebouw is nu wel oud, maar het is niet meer zoals vroeger, toen het groen beter in zo'n buurt paste. Jaren geleden zaten er nog mensen buiten in het groen te picknicken.'

(MH): 'Dat heb ik afgelopen zomer ook nog gezien, jongeren die een examenfeestje vierden... De buurt is eigenlijk heel gemêleerd samengesteld; vrij grote buitenlandse gezinnen, jongere alleenstaanden, ouderen, alles bij elkaar.'

(JS): 'In het begin waren de flats zelfs nog voor de hogere inkomens, met name doktoren en verpleegsters van het ziekenhuis woonden hier.'

(CM): 'Ja, dat klopt, het complex is enigszins verbonden met het ziekenhuis. Er woonde hier veel verplegend personeel, mensen die het zich konden permitteren om hier te wonen. De huurprijs was niet hoog, maar ook niet echt laag.'

(JS): 'Bij ons in de straat woonden destijds zes zusters van het ziekenhuis.'

(CM): 'Verpleegsters, hé?'

(JS): 'Nae, auch nonne zelluf, jazeke.'

MAAR OOK DE ANDERE KANT

De woningen uit de jaren vijftig zijn voor huidige maatstaven goedkoop en daardoor bereikbaar voor de echt lage inkomens. En er zijn meer mensen ingetrokken na sloop van de oudere, goedkope portiekflats aan de zijstraten van de Spoorlaan. De tijden zijn veranderd, de maatschappij is verhard, en de bewoners wijzen de beschuldigende vinger vooral naar Wonen Zuid, dat een onverbiddelijk toewijzingsbeleid hanteert jegens de 307.

• Er zijn dus ook nadelen aan het wonen in 307? Is het een probleembuurt?

(CM): 'Jazeke, het is een probleembuurt. Daarom zijn we ook met de bewonersgroep gestart. Er waren problemen met bewoners, mensen die rommel maken, overlast veroorzaken. En nu kun je mensen niet meer aanspreken op hun gedrag. Een groot deel van de bewoners bezorgt overlast en dat ligt met name aan het toewijzingsbeleid van Wonen Zuid. De urgente gevallen komen allemaal in deze flats te wonen. De afgebroken woningen verderop herbergden veel sociale gevallen en die moeten nu ergens terecht. Het probleem wordt gewoon verschoven.'

(MH): 'Mensen die echt graag in deze buurt willen wonen komen niet in aanmerking voor deze flats, ze krijgen er gewoon géén.'

(CM): 'Er zijn flats die nog netjes zijn, in de Max Guillaume- en de Henri Tijsenstraat, maar in de Elbert Fransenstraat zijn de flats echt uitgeleefd. In de Willem Bayerstraat is het aan één kant heel netjes, daar wonen ouderen en jongeren. Maar aan de andere kant wonen meer probleemgevallen, met uitgeleefde woningen tot gevolg. Dat is echt verschrikkelijk wat daar gebeurt. Er staan regelmatig containers voor de deur voor mensen die hun huis uitgezet worden.'

(JS): 'Als je hoort welke bedragen er gemoeid zijn met het opknappen van de woningen in deze straten, dan kunnen ze net zo goed afgebroken worden....'

(CM): 'Nae! Neet aafbraeke, nae! Als bewonersgroep hebben we ook aandacht gevraagd voor het groen dat nooit meer werd bijgehouden. Er waren daardoor uiteindelijk veel problemen. In de kelder zaten druggebruikers en die vluchtten in dat groen, waar ze zich goed konden verstoppen. Omdat in de Minister Beversstraat niet gesnoeid werd, lagen er regelmatig zwervers onder de balkons...'

(JS): '... ja, er zaten allemaal 'logées', in de Elbert Fransenstraat lagen ze in het groen onder een dikke boom, zelfs met een complete tent.'

(CM): 'Toen we de problemen aankaarten in 2002 was er al een herinrichtingsplan voor het Vrijveld. Daarin zou ook de bestrating, riolering, verlichting worden meegenomen. Alleen het groen is er toen allemaal uit gegaan.'

(JS): 'Nu is de overlast wel minder omdat ieder blok een eigen sleutel heeft. Je liep vroeger bij de Elbert Fransenstraat naar binnen en in de Willem Bayerstraat weer naar buiten.'

(CM): 'Er wonen veel psychiatrische draaideurpatiënten, mensen die regelmatig teruggaan voor opname of behandeling bij RIAGG. Dat heeft ergens wel een bepaalde charme, die mensen wonen er gewoon tussen. Wat ik ook mooi vind aan het complex is dat het niet zo kolossaal is en je weet wie er om je heen woont.'

(MH): 'Het is overzichtelijk: burens scheppen sneeuw, maken een praatje en weten alles van elkaar.'

De problemen zijn desondanks evident. Cato Maessen was twee jaar geleden de initiatiefneemster van een handtekeningenactie om deze problemen bij Wonen Zuid, gemeente en politie neer te leggen. Dat is volgens de bewoners wel gelukt: de drie instanties hebben de problemen serieus opgepakt. In een regelmatig overleg worden actuele problemen aangekaart en aangepakt. Er is een gebiedsmentor ingesteld, speciaal voor het complex, de politie komt regelmatig op patrouille en ook Wonen Zuid reageert heel alert op klachten van bewoners. Er is een start gemaakt met het opknappen van het groen en de herinrichting van de parken.

• Wat zou er nu moeten gebeuren om het woonklimaat te verbeteren?

Na een stilte antwoorden drie van de bewoners: DE TOEWIJZING!

(JS): 'Woningen die leeg staan worden niet in de woonkrant vermeld. Maar ze zijn wel zo weg. Wonen Zuid zegt dan dat dat urgentiegevallen zijn, maar "motte veer die dan allemaal hōbbe?"'

(CM): 'Jong en oud, blank en zwart moet op een natuurlijke manier gemengd worden, zo is het altijd geweest. Er hebben hier altijd buitenlandse mensen gewoond. Met de meesten zijn er geen problemen.'

(JS): 'Van mij mag er best meer jeugd in de buurt geplaatst worden. En bij die jongeren is best goed te wonen: bij iedere verjaardag worden de burens netjes ingelicht dat het wat luider kan worden. De afspraak is om 12 uur te stoppen, maar om 10 uur gaat de muziek al zachter. En 's anderendaags komen ze ook nog vragen of we geen last hebben gehad. Ga zo door, mijn zoon.'

(CM): 'Zo kan het ook. Maar nu is het verloop te groot en mensen wonen er te kort om elkaar goed te leren kennen. Het is altijd heel goed gegaan: uit alle lagen van de bevolking zaten er hier mensen. Vroeger gebeurde ook van alles, maar je voelde je toch veiliger dan nu.'

(JB): 'Het is een flat, dan moet je rekening met elkaar houden, meer dan in eengezinswoningen.' ®

Toen ik een paar jaar terug in Maasniel kwam wonen viel mijn oog al snel op een reeks charmante huizen aan de Gebroeklaan, de Raadhuisstraat en de Wilhelminalaan. Woningen met aanbouw-tjes, puntige dakkapellen, luiken en siersmeedwerk. Het voormalige kruisgebouw met zijn halsgevels en zijn sluitstenen rond de vensters. Een paar rijk versierde villa's aan de Wilhelminalaan en dito herenhuizen in Leeuwen. Sindsdien was ik nieuwsgierig naar de architecten van deze romantische, wat Anton Pieck-achtige huizen. Je ziet deze stijl meer in Limburg, maar dit waren toch wel opvallend mooie voorbeelden.

De romantiek van de wederopbouw

DELFTSE-SCHOOLARCHITECTUUR IN MAASNIEL

Hoewel de huizen zo te zien van (kort) na de oorlog zijn is de architectuur zeker niet 'modern'. H.P. Berlage, de grootvader van de moderne Nederlandse architectuur, stond pal voor constructieve eerlijkheid. Als een verdieping op een stalen balk steunde, dan werd die balk niet achter metselwerk of stucwerk verstoppt; stucwerk was überhaupt uit den boze. Scharnieren hoorden op de deur, voor iedereen zichtbaar. Trappenhuizen werden in de gevel aangegeven door trapsgewijs oplopende ramen. Ornamenten moesten de constructie van het gebouw benadrukken. De architecten van de Nieuwe Zakelijkheid, een generatie of twee later, gingen nog een stap verder in de afwijzing van functionele vormen. Voor hen telde alleen de functionaliteit: praktisch bruikbare ruimtes, efficiënte bouwmaterialen zoals beton en glas, en vooral: geen ornamenten. Maar niet alle geestelijke nazaten van Berlage kozen die richting. De architecten van de Amsterdamse School (ca. 1915-1930) ontwikkelden een eigen, 20e-eeuwse vormgeving. De Delftse School (ca. 1925-1955) zette zich af tegen zowel het wilde expressionisme van de Amsterdamse School als het koele ingenieurswerk van de Nieuwe Zakelijkheid. De ideoloog van de

Delftse School, M.J. Granpré Molière, pleitte voor een evenwicht tussen kunst en techniek en voor aansluiting bij eeuwenoude tradities. (Hij deed dat volgens eigen zeggen overigens vanuit een rooms-katholieke inspiratie. In het verzuilde Nederland inspireerden levensovertuigingen toen nog tot de bizarste dingen. Je kon katholiek voet-

Villa Avelengo, Wilhelminalaan 82

Schouwberg 23

ballen, liberaal naar de radio luisteren, christelijk reizen, socialistisch kampen en kennelijk ook rooms bouwen.) Ik moest mijn Maasnielse architecten dus zoeken bij de Delftse School. Die beleefde na de Tweede Wereldoorlog zijn glorie-tijd. Er moest door oorlogschade en babyboom veel gebouwd worden en de traditionele stijl van de Delftenaren sloeg aan: dat was iets waarmee woningbouwverenigingen en gemeentebesturen bij hun achterban konden aankomen.

GOEDE SIER

Aan de Maasnielder huizen is nogal wat te zien waarvan de constructieve functie ver te zoeken is. Zo zie je aan- en uitbouw-tjes die niet later toegevoegd zijn, maar van meet af tot het ontwerp behoorden. Luiken bij alleen een deel van de ramen, die het licht, de kou en de wind dus helemaal niet buiten houden. Flauwe, ver overstekende chaletdaken in een land met weinig sneeuw, quasi ondersteund door gootklossen die op hun beurt weer

quasi rusten op schijn-moerbalken. Beton dat net natuursteen lijkt. Ruw-houten wanden onder het dak waar-achter zich geen tochtige hooizolders bevinden, maar gewone dubbelsteens buitenmuren met een spouw. Ramen met half rond gemetselde steunboogjes die niets ontlasten. Fraai gesmede muurankers waarachter geen enkele vloer- of dakbalk schuilgaat. Grove, dikke voegen die regelmatige, machinaal gevormde bakstenen bijeen houden alsof het breuksteen is. Glas-in-loodramen die willen doen vergeten dat ook grote ruiten sinds jaar en dag duurzaam en goedkoop gefabriceerd worden. Smeedijzeren roosters voor WC-raampjes waardoor geen inbreker ooit naar binnen zal kruipen. Berlage zou zich omdraaien in zijn graf, maar het zijn nou net al dit soort dingen die de huizen iets speciaals geven.

WIE ZOEKT ...

Al kijkend en nog eens kijkend ontdekke ik steeds meer. Aan de Esdoornlaan, de Schouwberg en de Bredeweg (de vroegere Maasnielse gemeentegrens) staan exact dezelfde langwerpige huizen: twee onder één kap (vroeger duplexwoningen), zijingang via een aanbouw met puntdak, een tweede aanbouw met een schuin dak, halfronde glas-in-loodraampjes. De exemplaren

Bredeweg 113

aan de Bredeweg zijn iets goedkoper uitgevoerd, want daar is het ambachtelijke metselverband en voegwerk vervangen door standaard metselwerk. Het leken me woningen die voor dezelfde bouwvereniging waren gebouwd.

Aan de Lindelaan, Kastanjelaan en Beukenlaan liggen huurwoningen die, gebouwd voor de kleine beurs, nog eenvoudiger uitgevoerd zijn. Maar toch hebben ze óók dat decoratieve metselwerk, die elegante nep-steunboogjes en die aanbouwsels met puntdak. (Jammer genoeg zijn wel bijna alle ramen inmiddels voorzien van kunststofkozijnen en rolluiken die de steunboogjes aan het zicht onttrekken.) In Leeuwen staan twee herenhuizen met serres waarvan de ramen bijeen worden gehouden door een stenen steunberen op de hoeken, waardoor de serres een schuin lijken toe te lopen (Daalakkerweg 12, Schouwberg 23). Overigens wel een stukje vormgeving dat voortkomt uit de constructie. Ik werd nieuwsgierig naar de architecten die zo hun stempel hadden gedrukt op enkele nieuwe wijken die na de oorlog in en rond Maasniel verrezen. Van een enkel gebouw kende ik de ontwerper: de Roermondse architect Jan Bongaerts had de villa Avelengo gebouwd; eerder schreef ik al eens eerder over hem in *Ruimtelijk*.

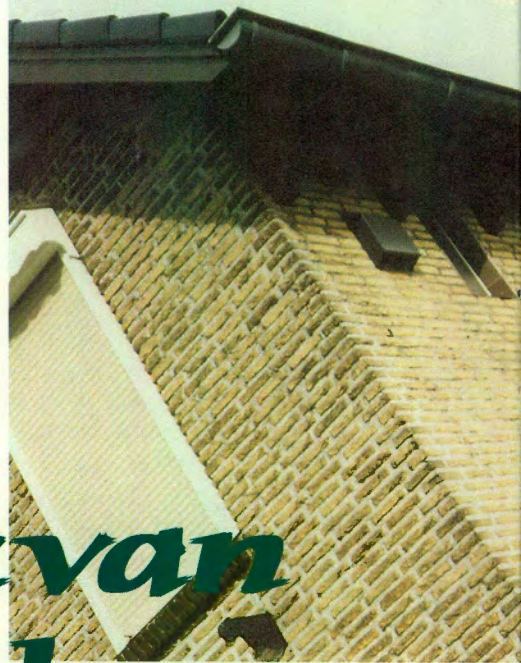
Boven: Vroegere duplexwoningen
Schouwberg 10 - 16
Onder: Gebroeklaan 3 - 7

TEKST EN FOTO'S: GERARD VAN DE GARDE

Toen ik een paar jaar terug in Maasniel kwam wonen viel mijn oog al snel op een reeks charmante huizen aan de Gebroeklaan, de Raadhuisstraat en de Wilhelminalaan. Woningen met aanbouwtjes, puntige dakkapellen, luiken en siersmeedwerk. Het voormalige kruisgebouw met zijn halsgevels en zijn sluitstenen rond de vensters. Een paar rijk versierde villa's aan de Wilhelminalaan en dito herenhuizen in Leeuwen.

Sindsdien was ik nieuwsgierig naar de architecten van deze romantische, wat Anton Pieck-achtige huizen. Je ziet deze stijl meer in Limburg, maar dit waren toch wel opvallend mooie voorbeelden.

De romantiek van de wederopbouw

DELFTSE-SCHOOLARCHITECTUUR IN MAASNIEL

Hoewel de huizen zo te zien van (kort) na de oorlog zijn is de architectuur zeker niet 'modern'. H.P. Berlage, de grootvader van de moderne Nederlandse architectuur, stond pal voor constructieve eerlijkheid. Als een verdieping op een stalen balk steunde, dan werd die balk niet achter metselwerk of stucwerk verstoppt; stucwerk was überhaupt uit den boze. Scharnieren hoorden op de deur, voor iedereen zichtbaar. Trappenhuisen werden in de gevel aangegeven door trapsgewijs oplopende ramen. Ornamenten moesten de constructie van het gebouw benadrukken. De architecten van de Nieuwe Zakelijkheid, een generatie of twee later, gingen nog een stap verder in de afwijzing van functioneloze vormen. Voor hen telde alleen de functionaliteit: praktisch bruikbare ruimtes, efficiënte bouwmaterialen zoals beton en glas, en vooral: geen ornamenten.

Maar niet alle geestelijke nazaten van Berlage kozen die richting. De architecten van de Amsterdamse School (ca. 1915-1930) ontwikkelden een eigen, 20e-eeuwse vormgeving. De Delftse School (ca. 1925-1955) zette zich af tegen zowel het wilde expressionisme van de Amsterdamse School als het koele ingenieurswerk van de Nieuwe Zakelijkheid. De ideoloog van de

Delftse School, M.J. Granpré Molière, pleitte voor een evenwicht tussen kunst en techniek en voor aansluiting bij eeuwenoude tradities. (Hij deed dat volgens eigen zeggen overigens vanuit een rooms-katholieke inspiratie. In het verzuilde Nederland inspireerden levensovertuigingen toen nog tot de bizarste dingen. Je kon katholiek voet-

Villa Avelengo, Wilhelminalaan 82

Boven: Vroegere duplexwoningen

Schouwberg 10 - 16

Onder: Gebroeklaan 3 - 7

Schouwberg 23

ballen, liberaal naar de radio luisteren, christelijk reizen, socialistisch kamperen en kennelijk ook rooms bouwen.) Ik moest mijn Maasnielse architecten dus zoeken bij de Delftse School. Die beleefde na de Tweede Wereldoorlog zijn glorie-tijd. Er moest door oorlogsschade en babyboom veel gebouwd worden en de traditionele stijl van de Delftenaren sloeg aan: dat was iets waarmee woningbouwverenigingen en gemeentebesturen bij hun achterban konden aankomen.

GOEDE SIER

Aan de Maasnielder huizen is nogal wat te zien waarvan de constructieve functie ver te zoeken is. Zo zie je aan- en uitbouw-tjes die niet later toegevoegd zijn, maar van meet af tot het ontwerp behoord hebben. Luiken bij alleen een deel van de ramen, die het licht, de kou en de wind dus helemaal niet buiten houden. Flauwe, ver overstekende chaletdaken in een land met weinig sneeuw, quasi ondersteund door gootklossen die op hun beurt weer

quasi rusten op schijn-moerbalken. Beton dat net natuursteen lijkt. Ruw-houten wanden onder het dak waar-achter zich geen tochtige hooizolders bevinden, maar gewone dubbelsteens buitenmuren met een spouw. Ramen met halfrond gemetselde steunboogjes die niets ontlasten. Fraai gesmede muurankers waarachter geen enkele vloer- of dakbalk schuilgaat. Grove, dikke voegen die regelmatige, machinaal gevormde bakstenen bijeen houden alsof het breuksteen is. Glas-in-loodramen die willen doen vergeten dat ook grote ruiten sinds jaar en dag duurzaam en goedkoop gefabriceerd worden. Smeedijzeren roosters voor WC-raampjes waardoor geen inbreker ooit naar binnen zal kruipen. Berlage zou zich omdraaien in zijn graf, maar het zijn nou net al dit soort dingen die de huizen iets speciaals geven.

WIE ZOEKT ...

Al kijkend en nog eens kijkend ontdekte ik steeds meer. Aan de Esdoornlaan, de Schouwberg en de Bredeweg (de vroegere Maasnielse gemeentegrens) staan exact dezelfde langwerpige huizen: twee onder één kap (vroeger duplexwoningen), zij-ingang via een aanbouw met puntdak, een tweede aanbouw met een schuin dak, halfronde glas-in-loodraampjes. De exemplaren

aan de Bredeweg zijn iets goedkoper uitgevoerd, want daar is het ambachtelijke metselverband en voegwerk vervangen door standaard metselwerk. Het leken me woningen die voor dezelfde bouwvereniging waren gebouwd.

Aan de Lindelaan, Kastanjelaan en Beukenlaan liggen huurwoningen die, gebouwd voor de kleine beurs, nog eenvoudiger uitgevoerd zijn. Maar toch hebben ze óók dat decoratieve metselwerk, die elegante nep-steunboogjes en die aanbouwsels met puntdak. (Jammer genoeg zijn wel bijna alle ramen inmiddels voorzien van kunststofkozijnen en rolluiken die de steunboogjes aan het zicht onttrekken.)

In Leeuwen staan twee herenhuizen met serres waarvan de ramen bijeen worden gehouden door een stenen steunberen op de hoeken, waardoor de serres een schuin lijken toe te lopen (Daalakkerweg 12, Schouwberg 23). Overigens wél een stukje vormgeving dat voortkomt uit de constructie. Ik werd nieuwsgierig naar de architecten die zo hun stempel hadden gedrukt op enkele nieuwe wijken die na de oorlog in en rond Maasniel verrezen. Van een enkel gebouw kende ik de ontwerper: de Roermondse architect Jan Bongaerts had de villa Avelengo gebouwd; eerder schreef ik al eens eerder over hem in *Ruimtelijk*.

Bredeweg 113

...ZAL VINDEN

Omdat sommige complexen vroeger van woningbouwvereniging St. Jozef (nu Wonen Zuid) waren, verwachtte ik iets te vinden in het jubileumboek *Onder dak bij St. Jozef* uit 1984. Dat viel tegen: één foto met een verkeerd bijschrift. Wel dook in dat boek steeds de naam van de bekende Delftse-Schoolarchitect J.A.M. Kurvers op. Zouden de Maasnielder huisjes vroege ontwerpen van zijn hand zijn?

Het artikel Roermondse stadsuitbreidingen sedert 1945 in de *Spiegel van Roermond* 1996 bracht me een stapje verder. Hieruit bleek dat het wijkje Lindelaan-Kastanjelaan-Beukenlaan van oorsprong een moerassig gebied vormden, waar na de Tweede Wereldoorlog arbeiderswoningen werden gebouwd. Maar ook nu vond ik niet de architecten die ik zocht. Uiteindelijk belandde ik bij de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de gemeente. Probleem: het bouwvergunningenarchief van de voormalige gemeente Maasniel is nogal incompleet. Maar dankzij de hulp van een vriendelijke ambtenaar kwam toch een aantal dossiers boven water. En wat bleek? ALLE gebouwen waarvan ik het dossier bekeek, waren ontworpen door Jan Bongaerts. Een paar exemplaren zijn van 1940 (de villa's Avelengo en Vluchtheuvel aan de Wilhelminalaan) of van 1954 (Daalak-

kerweg 12), maar het overgrote deel is inderdaad uit de wederopbouwtijd: 1949, 1950 en 1951. Er moet toen keihard gewerkt zijn.

DE MENSELIJKE MAAT

Bongaerts' huizen uit de jaren 1949-1951 zijn aan de ene kant typisch voor de na-oorlogse bouwwoede onder het motto 'Nederland herrijst'. Aan de andere kant markeren ze het einde van een tijdperk. Ze dateren van net vóór het zogenaamde Hoofdzakenplan. Dit uitbreidingsplan, goedgekeurd in 1951, vormde de basis voor de grootschalige woningbouw in Roermond-Oost en leidde uiteindelijk tot de annexatie van Maasniel in 1959. De woningen die onder het Hoofdzakenplan gebouwd zijn, zijn allemaal min of meer modern. Geen 'onfunctionele' versieringen, veel platte daken, vormen van hoogbouw (van duplexwoningen tot galerijflats), efficiënte bouwmaterialen zoals prefab betonplaten. En soms te weinig oog voor de menselijke maat. De componistenflats van de Donderberg raakten snel uit de gratie. De (oudere) huurwoningen van Bongaerts rond de Kastanjelaan niet. Het is er prettig wonen, want de straatjes hebben iets van een ouderwetse gezelligheid. Noem het kneuterig, noem het traditioneel, maar ik vind het charmant. ®

OPEN

MONUMENTENDAG

Zaterdag 11 september 2004 zijn vele historische gebouwen in Roermond tussen 10 en 17 uur opengesteld voor bezichtiging. Op enkele locaties vinden rondleidingen plaats die we graag vermelden:

- Swalmerstraat 7: rondleidingen van een half uur in winkelder om 10, 11, 12, 14, 15 en 16 uur;
- Wilhelminasingel 67: om 11, 13 en 15 uur (zie ook pag. 4);
- Synagoge op de Hamstraat: om 11, 13 en 15 uur;
- Oude Kerkhof: om 13 en 15 uur.

Voorts zijn nog te noemen: alle kerken (m.u.v. de Munsterkerk), het Stadhuis, pand Swalmerstraat 51, de Caroluskapel en kruisgangen, het Prinsenhof, voormalige apotheek Haan in de Neerstraat, het Beggardenklooster, de Rattentoren, de ECI-waterkrachtcentrale, het pand Willem II singel 59, het Stedelijk Museum en het Kruiswegpark.

In de Ursulakapel in de Voogdijstraat wordt door Jan C.M. Peeters het beeldgedicht 'Heel de Mens' gerealiseerd (ook nog te zien op zondag 12 september).

Een uitgebreide folder is verkrijgbaar bij de VVV, Kraanpoort 1.

Boven: voormalig Kruisgebouw, Wilhelminalaan
Onder: Raadhuisstraat 26-30

Zij-ingang van voormalige duplexwoningen aan de Schouwberg

Zwartboek zorgt voor commotie

TEKST: LEONARD FORTUIN EN LUCIEN JANSEN

In juni 2004 maakte Ruimte een overzicht van 'afspraken en plannen terzake monumentenzorg van de gemeente Roermond' sinds 1990 en wat er van dit vastgestelde beleid is terecht gekomen. Dat blijkt bitter weinig te zijn. Daarom stuurden wij dit overzicht als 'zwartboek' aan de raad. Dagblad De Limburger wijdde er een artikel aan en een vraaggesprek met twee bestuursleden. Een en ander gaf nogal wat commotie. Een terugblik.

AANLEIDING

De Stichting Ruimte streeft naar behoud en verbetering van het historisch gegroeide karakter van de stad Roermond. Vanuit die doelstelling volgen wij kritisch het gemeentelijke monumentenbeleid. Dat beleid baart ons zorgen, onder andere doordat het gemeentebestuur veel van de gemaakte afspraken en toezeggingen niet nakomt. Onderbezetting van de formatie monumentenzorg is daarvan een oorzaak: in het afgelopen jaar is de formatie slechts 12,5 procent geweest van die van voor juni 2003. Maar daarachter ligt een nog ernstiger verschijnsel: gebrek aan belangstelling voor monumentenzorg, bij het college van B&W, maar evenzeer bij (een deel van) de raad. In het huidige duale stelsel zou het zo moeten zijn dat de raad het college opdraagt een besluit van die raad uit te voeren en die uitvoering vervolgens ook controleert.

Bij verschillende gelegenheden hebben wij zowel de raad als het college erop gewezen dat het monumentenbeleid veel te wensen overlaat. Allereerst wordt dan geldgebrek genoemd als oorzaak van de te kleine ambtelijke staf voor monumentenzorg. Ook komt het voor dat afspraken, in het verleden gemaakt, worden ontkend. Dat bracht ons op het idee een overzicht te maken van afspraken enerzijds en uitkomsten anderzijds, en dit met name aan de raad te richten.

KORTE INHOUD EN DOEL ZWARTBOEK

Dit zijn de gekozen onderwerpen: gemeentelijke monumentenlijst, monumentenverordening, Noordelijke Vestingwerken, archeologienota en archeologiekaart, inventarisatie stads- en dorpsgezichten buiten de binnenstad, panden van vóór 1850 en formatie en financiën. Van elk onderwerp somt het zwartboek een aantal feiten op en de huidige stand van zaken. Daarmee beoogt Ruimte de raad te informeren en uit te dagen beleid te maken dat door het college moet worden uitgevoerd.

Leonard Fortuin en Willem Cartigny (r) met blik op de toekomst gericht. Foto: Stefan Koopmans

EEN VOORBEELD UIT HET ZWARTBOEK: PANDEN VAN VÓÓR 1850

Veertien jaar geleden besloot de raad de panden te inventariseren die (nog) geen beschermde status bezitten (Monumentennota 1990). Met zo'n inventarisatie voorkomt men dat, telkens wanneer iemand een bouwvergunning of een monumentenvergunning aanvraagt, moet worden nagegaan wat de monumentale waarde van het betreffende pand is. Dit besluit is tot op heden niet uitgevoerd, met als argument dat de gemeente zowel te weinig geld als te weinig menskracht heeft. Maar het adviesbureau *Res nova* heeft onlangs binnen twee maanden een totale inventarisatie van de monumentale panden in de gemeente Margraten uitgevoerd. Dat bureau heeft voor zo'n karwei een computerprogramma ontwikkeld en laat studenten de inventarisatie uitvoeren. Iets voor Roermond?

Natuurlijk kost dat geld. Maar het verschaft wel een basis om gemeentelijk monumentaal beleid te voeren en de Nota Beeldkwaliteit inhoud te geven.

REACTIES OP ONS ZWARTBOEK

Het zwartboek is gericht aan de raad, als lichaam dat moet toezien op uitvoering van beleid dat de raad zelf heeft vastgesteld. Dagblad De Limburger wijdde op 22 juni jongstleden een beschouwing aan onze inventarisatie. Ook publiceerde die krant een vraaggesprek met twee bestuursleden van Ruimte, op 26 juni. Daarin lichten zij het zwartboek toe, maar melden ook waardering te hebben voor zaken die wel goed gaan. Helaas heeft de 'politiek' nog niets van zich laten horen: geen enkele schriftelijke reactie of uitnodiging voor een gesprek heeft ons tot nu toe bereikt. Wel is een en ander uitvoerig besproken in de commissievergadering Economische Zaken, met de Knelpuntennota als aanleiding. De formatie moet worden uitgebreid, maar in het licht van de bezuinigingen kan de wethouder daar niet zelf mee komen. Alle

wethouders moeten immers bezuinigen. En dus moet de raad zelf een voorstel doen. Dat zou in de eerstvolgende gemeenteraadsvergadering, op 30 september 2004, kunnen gebeuren. Maar er ligt ook nog een motie van 6 november 2003 waarin de raad het college opdraagt 'alvast binnen de bestaande formatie tot een zodanige herschikking te komen dat de gewenste inzet op de beleidsterreinen monumentenzorg en archeologie is gewaarborgd en de Commissie EZ te informeren over de te nemen maatregelen'. Wordt vervolgd. ®

Voor de volledige tekst zie:
www.historie.roermond.net/index.htm => Stichting Ruimte => Zwartboek.
Een kopie is op te vragen via
w.cartigny@hccnet.nl of
studio.fortekst@planet.nl
of bij de redactie van Ruimtelijk.

Wat dreigt in het Roermondse te verdwijnen, hoe staat het met nieuwe projecten en wat doen 'die mensen van Ruimte' daaraan?

TEKST: LEONARD FORTUIN, LUCIEN JANSSEN EN BERT THOMASSEN

FOTO'S: RES NOVA, BERT THOMASSEN

MUSEUMBELEID

Op 10 en 11 juli hield de gemeente Roermond in het Stedelijk Museum een debat over een nieuw museumbeleid. Aan de orde kwamen de geschiedenis van de stad Roermond, beeldende kunst en vormgeving en de mogelijkheid om in het huidige museum permanent aandacht te besteden aan de architect Pierre Cuypers en een aantal van zijn tijdgenoten. Het college stelt voor een driedeling aan te brengen in het toekomstige museumbeleid. Het stedelijke museum zou dan plaats bieden aan een vaste tentoonstelling over Cuypers, aangevuld met wisseltentoonstellingen en aandacht voor Cuypers' tijdgenoten zoals Luyten en Nicolas. Hierin ziet de gemeente aanleiding om in het museum alles te herstellen dat in het verleden werd weggebroken, overgeschilderd of door betimmering aan het oog onttrokken. De geschiedenis en de archeologie van Roermond en omgeving zouden elders aandacht kunnen krijgen. Bijvoorbeeld in de pastorie in de Grote Kerkstaat, maar de kelders onder het stadhuis of het pand Cillekens-Dreessens zijn ook mogelijkheden. In een nieuw op te zetten centrum voor beeldende kunsten, mogelijk te vestigen in de Roerdelta, kan de kunstuitelen worden ondergebracht. Kortom, ideeën genoeg maar geld te weinig.

VAN VOORSTAD NAAR STADSWINKEL

Voorstad St. Jacob 3, sinds kort in bezit van de familie Pollaert, is een rijksmonument. Het pand wordt momenteel verbouwd. Uitgangspunt daarbij is een cultuurhistorische waardeanalyse, opgemaakt door het monumentenadviesbureau Res nova. Het is een waar genoegen dit rapport te lezen: overzichtelijk opgezet, een veelheid aan kaarten en kaartjes en een gedetailleerde bewonersgeschiedenis. Historisch interessant is de scheidsmuur met Voorstad St. Jacob 1, die wordt namelijk vanuit de kelder tot onder de dakkap gevormd door een oud verdedigingswerk waarvan onder het dak restanten zijn te zien. De gemeente zal

aan deze analyse aandacht besteden in de stadswinkel, op initiatief van Hans Honde-link, gemeenteambtenaar voor monumentenzorg.

HANDHAVINGSBELEID 1

Ruimte heeft vastgesteld dat de veranderingen aan het poortgebouw van de Ernst Casimirkazerne afwijken van ingediende en goedgekeurde bouwplannen. Dit was voor ons aanleiding om in het Monumentenoverleg het handhavingsbeleid van de gemeente aan de orde te stellen. Nu is ons duidelijk dat er sprake is van een passief beleid: de gemeente reageert alleen op schriftelijke of telefonische klachten. De controle die dan plaats vindt, heeft uitsluitend betrekking op brandveiligheid en constructieve veiligheid! Conclusie: afwijken mag, mits de veiligheid niet in gevaar komt. Waar onderbezetting al niet toe kan leiden.

HANDHAVINGSBELEID 2

Met Broodheer Vastgoed b.v. die de Villa Maxima aan de Wilhelminasingel heeft gerealiseerd is de afspraak gemaakt dat het fundament van de stadsmuur zou worden opgemetseld met hetzelfde materiaal dat destijds is gebruikt bij de aanleg van dit fundament, te weten mergelblokken. Dat is echter niet gebeurd. Er is gebruik gemaakt van metselstenen om het fundament tot op hoogte te metselen. Een en ander wordt aan het oog onttrokken zodra het fundament met aarde afgedekt zal worden. Maar, afspraak is afspraak. De gemeente maakt er geen halszaak van en zal hier dus niet handhavend optreden. Er dat terwijl deze projectontwikkelaar al eerder de wacht is aan gezegd.

NOORDELIJKE VESTINGWERKEN

In het Monumentenoverleg heeft de gemeente op 2 juli jl. de plannen voor de Noordelijke Vestingwerken toegelicht. Gedacht wordt aan het opknappen van reeds zichtbare resten van de stadsmuren en het weer zichtbaar maken van delen van de stadsmuur die nu nog verborgen zijn. Direct langs de Wilhelminasingel komt een betonnen muur met openingen en door-kijkjes. Er ontstaat zo tussen de twee muren een gebied dat zal worden ingericht voor verblijfsrecreatie. Jammer is dat er binnen dit gebied mogelijk parkeergelegenheid zal worden gepland.

RUIMTEKEURMERK 'JA NATUURLIJK'

Het interieur van Neerstraat 22, voorheen Apotheek Haan, nu 'Ja Natuurlijk', ziet er weer uit zoals vroeger, dankzij de goede zorgen van Sjang en Rita Voss, de nieuwe

eigenaars van het pand. Ruimte is van plan hen ons Ruimtekeurmerk aan te bieden. Dat zal gebeuren in oktober 2004. Waarschijnlijk houdt Ruimte dan ook weer Open Huis in het pand Cillekens-Dreessens.

Minigraver, maxi schade

LOURDESGROT

Dinsdagochtend 10 augustus werd ik gebeld door een abonnee: 'ze zijn de Lourdesgrot aan de Kapellerlaan aan het afbreken'. Gauw gedoucht, gemeente gebeld en ter plaatse gaan kijken. Inderdaad: een hoveniersbedrijf zet een minigraver in om de rotspartij neer te halen. De ook aanwezige abonnee en ik horen de inmiddels naar buiten gekomen advocaten van het aldaar gevestigde kantoor aan. Ze leggen uit dat een verbetering van hun entree en parkeerplaatsen in voorbereiding zijn. De abonnee verlaat woedend het terrein met de constatering dat er weer een stukje nostalgie verdwijnt. Omdat een zoektocht naar 'belangstellenden' geen reactie opleverde gaf de eigenaar ten langen leste opdracht de rots af te breken: 'Er rust geen status op'. Een toegesnelde toezichthouder van de gemeente verklaart later dat bouwwerken van minder dan 10 m³ zonder toestemming mogen worden geruimd.

Het enige wat ik nog kan doen is foto's maken, de krant bellen en straks in het Monumentenoverleg laten vragen naar het hùe, waarom niet en waarom tòch. BT